

SOMALİ SAHİLLERİ VE AÇIKLARINDA İŞLENEN DENİZ HAYDUTLUĞU FİLLERİNE KARŞI YÜRÜTÜLEN MÜCADELENİN HUKUKİ DAYANAKLARI VE TÜRKİYE'NİN DURUMU

Uğur BAYILLIOĞLU*

ÖZET:

Somali sahillerinde gerçekleşen deniz haydutluğu fiilleri, bölgedeki seyrüseferi ve uluslararası ticareti tehdit etmektedir. Somali sahillerinde işlenen fiiller, her zaman deniz haydutluğu ile ilgili örf ve adet hukuku niteliğindeki kurallarda yer alan şartları karşılamamaktadır. Bu da deniz haydutluğu ile etkin mücadeleye engel olmaktadır. Bu nedenle Güvenlik Konseyi, Somali sahillerinde gerçekleşen deniz haydutluğu fiilleri ile ilgili bazı kararlar almıştır. Söz konusu kararlar ile devletlere, Somali Geçici Federal Hükümeti'nin izniyle Somali karasuları içinde de deniz haydutluğu ile mücadele yetkisi verilmiştir. Bu çerçevede deniz haydutluğu ile mücadele için çeşitli çok uluslu güçler görev yapmaya başlamıştır. Türkiye'de Somali sahillerindeki deniz haydutluğu fiillerine karşı yürütülen operasyonlara aktif şekilde katılmaktadır. Bu çalışmada deniz haydutluğu ile mücadelenin hukuki dayanakları ve Türkiye'nin durumu incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Deniz haydutluğu, deniz haydutluğu ile mücadele, Deniz Hukuku Sözleşmesi, BM Güvenlik Konseyi kararları, Türkiye'nin katkısı

THE LEGAL BASIS OF STRUGGLING AGAINST PIRATICAL ACTS COMMITTED IN AND OFF SOMALI COAST AND TURKEY'S POSITION

ABSTRACT:

Piratical acts that take place in Somalia coasts are threatening navigation and international trade in the region. Acts committed off Somali coasts do not meet requirements of existing customary rules on piracy, every time. This prevents effective struggle against piracy. Therefore, Security Council has adopted some resolutions concerning piratical acts take place coast off Somalia. Aforementioned resolutions authorize states to struggle with piracy in the Somali territorial sea with the consent of Transitional Federal Government (TFG). In this context different multinational forces has began to duty in order to struggle with piracy. Turkey is participating this operations, which struggle with piracy off Somalia coast, actively. In this paper, legal basis of struggling piracy and Turkey's position will be discussed.

Key Words: Piracy, struggling against piracy, Convention on the Law of the Sea, UN Security Council resolutions, Turkey's contribution

* Dr., Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Devletler Umumi Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Görevlisi

GİRİŞ:

Deniz haydutluğu uzunca bir aradan sonra, günümüzde yeniden uluslararası toplumun gündemini yoğun bir şekilde işgal etmeye başlamıştır. Bunun nedeni, dünyanın çeşitli bölgelerinde yer alan önemli su yollarında, artan şekilde gerçekleşen ve gemilere yapılan saldırılardır. Siyasi istikrasızlık ve fakirlik gibi nedenlerden kaynaklanan bu saldırılar, uluslararası ticareti ve seyrüsefer emniyetini ciddi şekilde tehdit etmektedir. Özellikle Somali ve açıklarında son dönemde bu neviden saldırıların artması uluslararası toplumu bu konuda önlem almaya zorlamıştır. Bu amaçla başta BM olmak üzere çeşitli uluslararası örgütler ve çeşitli çok uluslu girişimler, Somali sahillerindeki deniz haydutluğu fiilleri ile mücadeleye başlamıştır. Fakat, Somali'deki saldırıların, deniz haydutluğuna ilişkin örf ve adet hukuku niteliğindeki uluslararası hukuk kurallarına her zaman uymaması, uluslararası toplumun işini zorlaştırmıştır. Bunun üzerine Güvenlik Konseyi, BM Andlaşması'nın VII. Bölümü, çerçevesinde aldığı kararlar ile örf ve adet hukukunda deniz haydutluğu için aranan şartları, ilgili kurallarda bir değişiklik yapmadığı kaydını koyarak, Somali örneği açısından yumuşatmış ve böylece mücadelenin etkin bir şekilde yürütülebilmesi için gereken hukuki alt yapıyı oluşturmuştur. Güvenlik Konseyi'nin Somali örneğine hasren oluşturduğu hukuki çerçeve içinde halihazırda deniz haydutluğu ve silahlı soygun fiillerine yönelik mücadele, uluslararası toplum tarafından sürdürülmektedir. Çalışmanın amacı, söz konusu mücadelenin hukuki dayanaklarını ortaya koymaktır. Bunun için, önce deniz haydutluğunu düzenleyen ve örf ve adet hukuku niteliğindeki uluslararası düzenlemelere değinilecek, akabinde Güvenlik Konseyi kararlarının Somali örneği açısından ortaya koyduğu hukuki durum ve bu çerçevede Türkiye'nin de katıldığı çok uluslu operasyonlar ve hukuki dayanakları ortaya konacaktır.

1) Deniz Haydutluğuna İlişkin Uluslararası Düzenlemeler:

Deniz haydutluğu, uzunca bir geçmişi olan ve çeşitli tartışma, uyuşmazlık ve bu bağlamda devlet uygulamalarına konu olan bir fiildir¹. Deniz haydutluğuna ilişkin temel uluslararası düzenlemeler, deniz hukukunu genel olarak düzenleyen sözleşmelerde yer almaktadır. Bu bağlamda ilk düzenleme, uluslararası örf ve adet hukukunu yansıttığı ve kodifiye ettiği belirtilen² ve

¹ Tarihi süreç içinde deniz haydutluğu ile mücadele, ulusal organların karar ve uygulamaları ile deniz haydutluğu türleri hakkındaki tespitler için bkz: COLOMBOS C. John, *The International Law of the Sea*, sixth revised edition, Longmans, London, 1968, s. 443-448.

² Bkz: DUPUY Rene Jean-VIGNES Daniel (ed.), *A Handbook on the New Law of the Sea*

1958 yılında toplanan I. Deniz Hukuku Konferansı'nda imzalanan Açık Deniz Sözleşmesi'nin³ 14 ile 22. maddeleri arasında yapılmıştır⁴. Akabinde III. Deniz Hukuku Konferansı'nda imzalanan Deniz Hukuku Sözleşmesi'nin⁵ 100–107. maddeleri ile 110. maddesinde, hemen hemen Açık Deniz Sözleşmesi'nin düzenlemeleri tekrar edilmiştir⁶.

Deniz Hukuku Sözleşmesi'nin 101. maddesinde, deniz haydutluğunun tanımı yapılmıştır. Buna göre:

“Aşağıda sayılan fiillerden herhangi biri deniz haydutluğunu teşkil eder:

a) Bir özel geminin veya bir özel uçağın mürettebatı veya yolcuları tarafından:

i) Açık denizde bir gemiye veya uçağa veya bunlardaki kişi veya mallara karşı;

ii) Hiçbir devletin yetkisine tabi olmayan bir yerde, bir gemiye veya uçağa, kişilere veya mallara karşı, kişisel amaçlarla işlenen her türlü yasadışı şiddet veya alıkoyma veya yağma fiili;

1, Martinus Nijhoff Publishers Dordrecht/Boston/Lancaster, 1991, s. 417; BROWNLIE Ian, Principles of Public International Law, Oxford University Press, Oxford, 2003, s. 229; FINK M. D.–GALVIN R. J., Combating Pirates off the Coast of Somalia: Current Legal Challenges, *NILR*, Vol: LVI, 2009, s. 369; AZUBUIKE Lawrence, International Law Regime Against Piracy, *Ann. Surv. Int'l & Comp. L.*, Vol: 15, 2009, s. 49.

³ Metin için bkz: GÜNDÜZ Aslan, Milletlerarası Hukuk, Temel Belgeler, Örnek Kararlar, 5. Bası, Beta, İstanbul, 2003, ss. 342–348.

⁴ I. Deniz Hukuku Konferansı'nda deniz haydutluğuna ilişkin tartışma ve tadil teklifleri için bkz: LÜTEM İlhan, Deniz Hukukunda Gelişmeler: Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Konferansı, Balkanoğlu Matbaacılık, Ankara, 1959, s. 235–248. Milletler Cemiyeti zamanında da deniz haydutluğu ile ilgili bir uluslararası anlaşma hazırlama teşebbüsü yapılmış ve fakat meselenin ivedi olmaması nedeniyle gerçekleşmemiştir. AZUBUIKE, s. 48.

⁵ Orijinal metin için bkz: Document A/CONF. 62/122. Third United Nations Conference on the Law of the Sea, Official Records, Vol: XVII, United Nations, New York, 1984, ss. 151–221. Türkçe metin için bkz: ÖZMAN Aydoğan (çev.), Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi, İstanbul Ticaret Odası, İstanbul, 1984. Çalışmada ÖZMAN'ın çevirisinden yararlanılmıştır.

⁶ III. Deniz Hukuku Konferansında deniz haydutluğuna ilişkin tartışmalar için bkz: NANDAN Satya N.–ROSENNE Shabtai–GRANDY Neal R. (ed.), United Nations Convention on the Law of the Sea 1982, A Commentary, Vol: III, Martinus Nijhoff Publishers, The Hague/London/Boston, 1995, s. 182–223 ve 237–246. Gerek Açık Deniz Sözleşmesi'nin gerekse de hemen hemen aynı hükümlerin tekrar edildiği Deniz Hukuku Sözleşmesi'nin deniz haydutluğuna ilişkin hükümlerinin yeni olmayıp, Harvard Hukuk Fakültesi'nin çabaları sonucu hazırlanan 1932 tarihli Deniz Haydutluğuna İlişkin Sözleşme Taslağı'na dayandığı belirtilmiştir. Bkz: TOPAL Ahmet Hamdi, Uluslararası Hukukta Deniz Haydutluğu ve Mücadele Yöntemleri, *AÜHF*, Cilt: 59, Sayı: 1, 2010, s. 109 ve 18 no'lu dipnot.

b) Gemiye veya uçağa deniz haydudu gemi veya uçak niteliğini veren olaylara ait bilgisi olmak kaydıyla bir geminin veya bir uçağın kullanılmasına isteyerek katılma fiili;

c) a) ve b) fıkralarında tanımlanan fiillerin işlenmesini teşvik eden veya bunları kolaylaştırmak üzere işlenen her fiil.”

Sözleşme'nin 102. maddesinde, mürettebatı isyan ederek denetimi ele geçirdiği bir savaş gemisi, devlet gemisi veya devlet uçağı tarafından işlenen deniz haydutluğu fiilleri de özel bir gemi veya uçak tarafından işlenen fiillerle bir tutulmuştur. Sözleşme'nin 103. maddesinde deniz haydudu gemi veya uçağın tanımı yapılmış ve 104. maddesinde ise söz konusu gemi veya uçağın tabiiyetinin muhafazası veya kaybı, tabiiyeti veren devletin iç hukukuna bırakılmıştır.

Oldukça önem arz eden düzenlemeler, Sözleşme'nin 100. ve 105. maddelerinde yer almaktadır. Sözleşme'nin 100. maddesinde, bütün devletlerin, açık denizde veya hiçbir devletin yetkisine tabi bulunmayan diğer herhangi bir yerde deniz haydutluğunu cezalandırmak üzere mümkün olan en büyük ölçüde işbirliğinde bulunacakları hüküm altına alınmıştır. Sözleşme'nin “Deniz haydudu bir gemi veya bir uçağa el konulması” başlıklı 105. maddesine göre: “Her devlet açık denizde veya hiçbir devletin yetkisine tabi olmayan herhangi diğer bir yerde, deniz haydudu bir gemiyi veya uçağı yahut deniz haydutluğu fiilleri sonucunda ele geçirilmiş olan ve deniz haydutlarının elinde bulunan bir gemiye el koyabilir ve bu gemide ve uçakta bulunan kişileri yakalayabilir ve mallara el koyabilir. El koyan devletin mahkemeleri verilecek cezalar ile iyi niyet sahibi üçüncü kişilerin hakları saklı kalmak şartıyla, gemi, uçak veya mallara ilişkin tedbirler konusunda karar verebilir.”

Söz konusu düzenlemeler beraber değerlendirildiğinde, bunların hem bayrak kanuna istisna getirdiği⁷ hem de tüm devletlere evrensel yargı yetkisi

⁷ Örneğin bkz: MERAY Seha L., Devletler Hukukuna Giriş, Birinci Cilt, Üçüncü Bası, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1968, s. 592-596; CHURCHILL R.R.-A.V. LOWE, The Law of the Sea, Manchester University Press, Manchester, 1983, s. 149. Gerçekten de Açık Deniz Sözleşmesi'nin 6. ve Deniz Hukuku Sözleşmesi'nin 92. maddesinde, gemilerin tek bir devletin bayrağı altında seyredecekleri ve uluslararası anlaşmalarda ve söz konusu sözleşmelerde açıkça belirtilen istisnalar dışında, açık denizlerde o devletin münhasır yetkisine tabi olacakları hükmü yer almaktadır. Söz konusu düzenlemelerde istisna tutulan durumun en önemli örneğini, deniz haydutluğu oluşturmaktadır. Açık Deniz Sözleşmesi'nin 14 ve Deniz Hukuku Sözleşmesi'nin 100. maddesi ile getirilen düzenlemenin, her devlete deniz haydutluğu ile mücadele görevi veren köklü bir hak olduğu belirtilmiş ve açık denizde bayrak devletin yetkisine getirilen bu istisnanın, Avrupalı güçlerin koloni imparatorluklarının can

tanıdığı⁸ görülmektedir. Bayrak kanuna istisna getirmektedir; zira, açık denizde, deniz haydutluğunda kullanılan gemi veya deniz haydutları sadece tabiiyet bağı ile bağlı oldukları devletin yetkisine tabi değildir. Diğer devletler de bayrağı ne olursa olsun açık denizde deniz haydutluğu yapan bir gemiye ve deniz haydutlarına müdahale edebilir. Evrensel yargı yetkisi tanımaktadır; zira, her devlet, açık denizde müdahale ettiği deniz haydudu gemiye el koyabilir ve deniz haydutlarını yakalayıp kendi milli mahkemelerinde yargılayabilir. Bununla beraber, her ne kadar Sözleşme'nin 100. maddesinde, deniz haydutluğunu cezalandırmak için işbirliği görevi verilmişse de Sözleşme'nin 105. maddesinde kullanılan dilin, el koyan devlet mahkemesinin yargı yetkisinin bir yükümlülük değil, bir imkan olduğunu gösterdiği kaydedilmiştir⁹.

damarı olan filolarını korumak açısından ortak çıkarlarını yansıttığı belirtilmiştir. Churchill-Lowe, s. 149. Uluslararası Daimi Adalet Divanı, Türkiye ile Fransa arasındaki uyuşmazlıkta verdiği kararda (Karar metni için bkz: Publications of the Permanent Court of International Justice, Collection of Judgments, Series A.–No. 10 September 7th, 1927, The Case of the S.S. “Lotus”, http://www.icj-cij.org/pcij/serie_A/A_10/30_Lotus_Arret.pdf (3.11. 2010)), açık denizdeki gemilerin, uluslararası hukuk tarafından tayin edilen bazı özel durumlar dışında, bayrağını taşıdığı devletten başka bir devletin yetkisine tabi olmadığını belirtmiştir. (Ibid, s. 25). Böylece Divan hem bayrak kanunu ilkesini ortaya koymuş hem de bunun istisnaları olduğunu vurgulamıştır; ancak istisna oluşturan özel durumları belirtmemiştir.

⁸ Nitekim Uluslararası Daimi Adalet Divanı'nın “Lotus” kararına muhalefet şerhi koyan yargıç MOORE, devletler hukukunun deniz haydutluğu için evrensel yargı yetkisini kabul ettiğini, deniz haydudunun hiçbir devletin polis yetki ve görevi bulunmayan açık denizde faaliyette bulunduğunu, deniz haydudu üzerinden taşıdığı bayrağın korumasının esirgendiğini ve kanundışı ve tüm insanlığın düşmanı (*hostis humani generis*) olarak muamele görenek, ilgili herhangi bir devletin yakalama ve cezalandırmasına tabi olduğunu belirtmiştir. Bkz: Dissenting Opinion by Mr. Moore, s. 70, http://www.icj-cij.org/pcij/serie_A/A_10/30_Lotus_Opinion_Moore_pdf, (3. 11. 2010). Aynı şekilde, Uluslararası Adalet Divanının Belçika ile Demokratik Kongo Cumhuriyeti arasındaki uyuşmazlıkta verdiği karara (karar metni için bkz: Case Concerning the Arrest Warrant of 11 April 2000 (Democratic Republic of the Congo v. Belgium), Judgment of 14 February 2002, <http://www.icj-cij.org/docket/files/121/8126.pdf> (28.10.2010)), ayrık oy yazısı yazar Divan Başkanı *Guillaume*, uluslararası örf ve adet hukukunun, devletlerin ülkeleri dışında ve açık denizde gerçekleştirilmesi nedeniyle sadece deniz haydutluğu konusunda evrensel yargı yetkisini tanıdığını belirtmiş ve Cenevre Açık Deniz Sözleşmesi'nin 19. ve Deniz Hukuku Sözleşmesi'nin 105. Maddesini zikretmiştir. Bkz: Seperate Opinion of President Guillaume, para, 5. <http://www.icj-cij.org/docket/files/121/8126.pdf> (28.10.2010). Karar metninde ise Divan, evrensel yargı yetkisinin en önemli örneği olan deniz haydutluğundan hiç bahsetmemiştir. Bunun nedeni Divan'ın, her ne kadar dava konusu olay esas itibarıyla Belçika'nın evrensel yargı yetkisi iddia ve uygulamasından kaynaklanmış olsa da evrensel yargı yetkisinden ziyade dokunulmazlık konusuyla uğraşması ve kararın gerekçesini diplomatik dokunulmazlık müessesesine dayandırmasıdır. Karara ilişkin değerlendirmeler için bkz: BAYILLIOĞLU Uğur, Uluslararası Adalet Divanı'nın Tutuklama Müzakeresi Davası Hakkındaki Kararına İlişkin Bir Değerlendirme, *AÜHFĐ*, Cilt: 55, Sayı: 2, 2006, s. 27–63.

⁹ TREVES Tullio, Piracy, Law of the Sea, and Use of Force: Developments off the Coast of Somalia, *EJIL*, Vol: 20, No: 2, 2009, s. 402.

Sözleşme'nin 106. maddesinde, keyfi el koyma halinde el koyan devletin sorumluluğu düzenlenmiştir. Sözleşme'nin 107. maddesinde ise, deniz haydutluğu nedeniyle el koymayı gerçekleştirme yetkisi savaş gemi ve askeri uçaklar ile kamu hizmetine tahsis edilmiş ve bu konuları belli olan diğer gemi ve uçaklara verilmiştir.

Yine Sözleşme'nin "Ziyaret Hakkı"nı düzenleyen 110. maddesi, savaş gemilerine, açık denizde deniz haydutluğu yaptığından şüphelenilen gemileri durdurup denetleme yetkisi vermiştir. Bununla beraber şüphelerin gerçekleşmemesi durumunda, durdurulan geminin şüpheleri haklı gösterecek bir eylem yapmamış olması şartı ile maruz kaldığı her türlü zarar ve ziyan tazmin edilecektir.

Deniz haydutluğu bağlamında gündeme gelen bir diğer uluslararası düzenlemeyi, SUA Sözleşmesi¹⁰ oluşturmaktadır. Söz konusu Sözleşme, 1985 yılında *Achille Lauro* adlı İtalyan bayraklı bir kruvaziyerin, Filistin Kurtuluş Örgütü'nün bir fraksiyonu tarafından kaçırılması ve bu olayın siyasi motifle işlendiği ve ikinci bir gemi olmadığı için deniz haydutluğu olarak değerlendirilmemesi üzerine, İtalya'nın girişimi ile denizde gerçekleşen terörizm fiillerine yönelik olarak¹¹ 10 Mart 1988'de imzalanmış ve 1 Mart 1992'de yürürlüğe girmiştir. SUA Sözleşmesi'nin 3 ve 4. maddeleri çerçevesinde, yukarıda belirtilen ve örf ve adet hukukunu yansıttığı kabul edilen Deniz Hukuku Sözleşmesi'nin aksine, özel amaç ve iki gemi gerekliliği bulunmadan ve deniz alanları arasında bir ayırım yapılmadan, gemilere yönelik bazı deniz haydutluğu ve silahlı soygun fiilleri teşkil eden fiillere ilişkin düzenlemeler getirilmiştir. Bu bağlamda, SUA Sözleşmesi çerçevesinde, bir fiil açık denizde işlenirse ve sadece bir gemi bulursa dahi deniz haydutluğu olarak değerlendirilebileceği ve fakat, Sözleşme'de deniz haydutluğu teriminin kullanılması ve Sözleşme'nin BM'nin web sitesinde bir anti-terör anlaşması olarak listelenmesi nedenleriyle, Sözleşme'nin deniz haydutluğu tanımını değiştirip değiştirmedığının sorgulanabilir olduğu kaydedilmiştir¹².

¹⁰ Convention for the Suppression of Unlawful Acts of Violence against the Safety of Maritime Navigation. (Denizde Seyir Güvenliğine Karşı Yasadışı Eylemlerin Önlenmesine Dair Sözleşme). Orijinal metin için bkz: http://www.nti.org/e_research/official_docs/inventory/pdfs/aptmaritime.pdf (01.12.2010). Türkiye'nin de taraf olduğu Sözleşme'nin Türkçe metin için bkz: TBMM Kanunlar Dergisi, Cilt: 74, 1991, s. 5-13. Türkiye aynı gün imzalanan Kıta Sahaneliğinde Bulunan Sabit Platformların Güvenliğine Karşı Yasadışı Eylemlerin Önlenmesine Dair Protokol'e de çekince ileri sürerek taraf olmuştur. Metin için bkz: Ibid, s. 13-17.

¹¹ AZUBUIKE, s. 56.

¹² STERIO Milena, Fighting Piracy in Somalia (and elsewhere): Why More is Needed, *Ford-*

SUA Sözleşmesi'nin 6 ve 10. maddelerinde, taraf devletlere Sözleşme'de yasaklanan fiilleri işleyen kişileri yargılama veya iade etme konusunda yetki ve yükümlülük getirilmiştir. Bununla beraber, Deniz Hukuku Sözleşmesi düzenlemelerinin örf ve adet hukukunu yansıtmalarına rağmen, SUA Sözleşmesi düzenlemelerinin sadece tarafları bağladığının altı çizilmiştir¹³.

Konuyla ilgili bir diğer belge, SUA Sözleşmesi'ne ait olarak 14 Ekim 2005'de imzalanan ve 28 Temmuz 2010'da yürürlüğe giren 2005 tarihli Protokol'dür¹⁴. 2005 Protokolü'nün getirdiği önemli yenilikler olarak, 3 *bis*, 3 *ter* ve 3 *quater* maddeleri ile SUA Sözleşmesi'nde yer alan fiilleri genişletmesi ve 8 *bis* maddesi ile gemiye çıkma rejimine ilişkin düzenlemeleri gösterilmiştir¹⁵. Bu bağlamda Protokol'de yer alan gemiye çıkma düzenlemelerinin, dünya çapında deniz güvenliğini sağlamak açısından deniz haydutluğu ve terörist fiiller için uygulanabilir olduğu belirtilmiştir¹⁶.

Bununla beraber, SUA Sözleşmesi ve 2005 tarihli Protokol doğrudan deniz haydutluğunu düzenlememekte ve örf ve adet hukukunu yansıtmamaktadır; söz konusu belgelere taraf devlet sayısı da sınırlıdır. Deniz haydutluğu konusundaki temel ilke ve kuralları Deniz Hukuku Sözleşmesi'nin yukarıda belirtilen düzenlemeleri teşkil etmektedir. Bu bağlamda deniz haydutluğu konusunda, tüm devletleri bağlayan ve evrensel düzeyde geçerliliği olan uluslararası hukuk kuralı, Deniz Hukuku Sözleşmesi'nin düzenlemeleridir. SUA Sözleşmesi ve 2005 tarihli Protokol şu an için deniz haydutluğu fiilleri açısından ancak yardımcı kaynak olarak değerlendirilebilir. Nitekim aşağıda belirtilecek bazı Güvenlik Konseyi kararlarında deniz haydutlarının iade ve yargılamalarına ilişkin olarak "taraf devletler açısından", SUA düzenlemelerine çeşitli göndermeler yapılmıştır¹⁷. SUA düzenlemelerinin ileride örf ve adet hukuku kuralına dönüşüp dönüşmemesi konusunda, devletlerin uygulamaları

ham Int'l L. J., Vol: 33, 2009–2010, s. 387.

¹³ AZUBUIKE, s. 56.

¹⁴ Protocol of 2005 to the Convention for the Suppression of Unlawful Acts against the Safety of Maritime Navigation (SUA 2005).

Orijinal metin için bkz: http://www.nti.org/e_research/official_docs/inventory/pdfs/aptmari-time.pdf (01.12.2010). Türkiye'nin de taraf olduğu Protokol'ün Türkçe metni için bkz: RG, 31 Aralık 2009, 27449 (7. Mükerrer)

¹⁵ ZOU Keyuan, New Developments in the International Law of Piracy, *Chinese JIL*, Vol: 8, No: 2, 2009, s. 331–332.

¹⁶ Ibid, s. 332

¹⁷ Örneğin 1846 sayılı karar, 15. paragraf ve 1950 sayılı karar 19. paragraf.

ve uluslararası toplumun deniz haydutluğuna karşı takındığı tutum belirleyici olacaktır.

2) Somali Örneğinde Deniz Haydutluğu Hakkındaki Örf ve Adet Hukuku Niteliğindeki Kuralların Yetersiz Kalması:

Görüldüğü gibi deniz haydutluğuna ilişkin örf ve adet hukuku niteliğindeki uluslararası düzenlemelerde, deniz haydutluğunun tanımı ve deniz haydutluğu ile mücadeleyle ilişkin hükümler bulunmaktadır. Bu bağlamda deniz haydutluğu, açık denizde veya hiçbir devletin yetkisine tabi olmayan bir yerde, bir gemiden başka bir gemiye karşı, kişisel amaçlarla işlenen şiddet, alıkoyma ve yağma fiilidir¹⁸. Bu şekilde tanımı yapılan deniz haydutluğu ile mücadele ise şu şekilde olacaktır: Bir defa devletler, açık denizde deniz haydutluğu ile mücadele konusunda işbirliği yapacaktır. Açık denizde veya hiçbir devletin yetkisine tabi olmayan bir yerde, her devlet, 107. maddede öngörülen nitelikteki gemileri marifetiyle, deniz haydudu gemi veya uçağa müdahale edebilir ve el koyabilir, deniz haydutlarını yakalayıp kendi milli mahkemelerinde yargılayıp cezalandırabilir. Keyfi el koyma halinde ise ilgili devletin tazminat sorumluluğu doğacaktır. Ayrıca savaş gemilerinin açık denizde deniz haydutluğundan şüphelenilen bir gemiyi ziyaret hakkı bulunmaktadır. Fakat şüpheler gerçekleşmemişse belirli şartlar altında durduran geminin bağlı olduğu devletin tazminat sorumluluğu doğacaktır.

Görüldüğü gibi deniz haydutluğuna ilişkin temel şart, söz konusu şiddet, alıkoyma ve yağma fiillerinin açık denizde veya hiçbir devletin yetkisine tabi olmayan bir yerde işlenmesidir. Böylece devletler, sadece açık deniz veya hiçbir devletin yetkisine tabi olmayan yerlerde deniz haydudu gemiye müdahale edebilecek ve deniz haydutlarını yakalayıp yargılayabileceklerdir.

Deniz Hukuku Sözleşmesi'nin 86. maddesinde, Sözleşme'nin "Açık Deniz" başlıklı VII. Kısımının uygulama alanı olarak, bir devletin münhasır ekonomik bölgesi, karasuları, iç suları veya takımada sularına dahil olmayan tüm deniz alanları gösterilmiştir. Demek ki Sözleşme çerçevesinde açık deniz rejimine tabi olan deniz alanları, devletlerin iç suları, takımada suları, karasuları ve münhasır ekonomik bölgeleri dışındaki tüm deniz alanlarıdır. Sözleşme'nin 58/2. maddesinde, Sözleşme'nin 88 ilâ 115. maddeleri arasındaki düzenlemelerin, VII. Kısma aykırı olmadığı ölçüde münhasır ekonomik

¹⁸ Tanımdaki şartlara ilişkin değerlendirmeler için bkz: FINK-GALVIN, s. 370-376; AZUBU-IKE, s. 51-53; TOPAL, s. 112-118.

bölgeye de uygulanacağı hükmü yer almaktadır. Böylece deniz haydutluğuna ilişkin düzenlemeler, bir devletin münhasır ekonomik bölgesi üzerinde de uygulanabilecektir¹⁹. Şu halde bir devletin münhasır ekonomik bölgesi üzerinde işlenen fiiller deniz haydutluğu tanımı içine girecek ve diğer devletler bu alan üzerinde 105. maddede yer alan yetkileri kullanabilecektir.

Demek ki mevcut örf ve adet hukuku niteliğindeki uluslararası düzenlemeler çerçevesinde deniz haydutluğu, münhasıran açık denizde işlenebilecek bir suçtur. Eğer söz konusu fiil bir devletin iç suları, takımda suları veya karasuları içinde işlenirse, sahildevletinin devletin yargı yetkisi söz konusu olur ve iç hukuku uygulanır²⁰. Bu bağlamda başka devlet gemileri, bir devletin iç suları, takımda suları ve karasuları içinde bir gemiye deniz haydutluğu gerekçesiyle müdahale edemez ve söz konusu fiil uluslararası hukuk açısından deniz haydutluğunu oluşturmaz. Ancak sahildevletinin devletin iç hukuku deniz haydutluğu suçu düzenlenmiş olabilir, bu durumda sahildevletinin ceza kanunundaki düzenleme uygulanacaktır.

Bu bağlamda deniz haydutluğu tanımının oldukça dar olduğu, sadece açık denizde müdahale imkanı verdiği ve sadece bir gemiden diğer bir gemiye karşı girişilen fiilleri kapsadığı, böylece, karasularında işlenen fiiller ile geminin mürettebat ve yolcuları tarafından ele geçirilmesi sırasındaki şiddet hareketlerini ve geminin, yolcuların ve mürettebatın fidye için alıkonulması gibi iki geminin dahil olmadığı fiilleri kapsamadığı belirtilmiştir²¹. Gerçekten de bu konuda örf ve adet hukuku kuralı teşkil eden ve yukarıda belirtilen kurallar, güncel bazı olaylara uygun düşmemekte ve denizde yaşanan bazı şiddet olayları ile mücadele açısından yetersiz kalmaktadır. Bu durum özellikle Somali sahillerinde yaşanan son saldırılar için geçerlidir.

Gerçekten de Somali sahillerindeki gemilere karşı yürütülen şiddet hareketleri, bazı durumlarda tamamen veya kısmen karasuları içinde cereyan etmekte ve ayrıca bazı durumlarda anakara veya ana gemilerden gelen hızlı kayıklar kullanılarak işlenmekte ve böylece deniz haydutluğu tanımının dı-

¹⁹ Bkz: DUPUY Rene Jean-VIGNES Daniel (ed.), *A Handbook on the New Law of the Sea 2*, Martinus Nijhoff Publishers, Dordrecht/Boston/Lancaster, 1991, s. 850-851.

²⁰ Uluslararası Denizcilik Teşkilatı, devletlerin yetkileri dahilindeki benzeri fiilleri, silahlı soygun (armed robbery) olarak nitelendirdiği kaydedilmiştir. Bkz: FINK-GALVIN, s. 371; TOPAL, s. 117, 27 no'lu dipnot.

²¹ TREVES, s. 402.

şında kalmaktadır²². Zira Somali sahillerindeki deniz haydutlarının çalışma şekli, kıçtan takmalı çift zamanlı motorları olan, tahta veya fiberglas kayıklar kullanarak, 10–15 kişilik takımlar halinde kancalar, aliminyum merdivenler, RPG ve AK–47 (kalaşnikof) saldırı tüfekleri, bıçak, uydu telefonu ve GPS gibi modern araçlarla, sahilinden veya bir ana gemiden, geçiş yapan gemilere saldırmak, onları kaçırmak ve gemi ile kaçırılan mürettebat için fidye istemek olarak tavsif edilmiştir²³. Görüldüğü gibi bu fiiller, deniz haydutluğu tanımı dışında kalmaktadır. Somali, bir devlet olarak uluslararası hukuk açısından ülkesi üzerinde münhasır egemenlik yetkilerini haizdir. Bu bağlamda ülkesi üzerindeki deniz haydutluğu faaliyetlerini önlemek ve deniz haydutlarını cezalandırmak yetkisi de münhasıran kendisine aittir. Aynı şekilde, uluslararası hukuk açısından, devlet egemenliğinden kaynaklanan sorumluluk ile bu neviden fiilleri önlemek yükümlülüğü altındadır. Bununla beraber Somali, iç karışıklıklarla çalkalanan ve ülkesi üzerinde hukuk nizamını tesis edemeyen bir devlet olduğu için söz konusu deniz haydutluğu faaliyetlerinin önlenmesi ve cezalandırılmasında aciz kalmakta ve bu da deniz haydutluğu ile mücadeleye sekte vurmaktadır²⁴. Bu anlamda Somali'nin meşru hükümeti olarak tanınan Somali Geçici Federal Hükümeti, az eğitimli milis güçleri ile ülkede güvenliği sağlayamamakta ve deniz haydutları ile mücadelede yetersiz kalmaktadır²⁵.

²² Ibid, s. 402.

²³ Bkz: BANIELA Santiago Iglesias, Piracy at Sea: Somalia an Area of Great Concern, *The Journal of Navigation*, Vol: 63, 2010, s. 193–194. Somali deniz haydutlarının operasyon şekilleri için ayrıca bkz: MIDDLETON Roger, Piracy in Somalia: Threatening Global Trade, Feedind Local Wars, *Chatham House Briefing Paper* October, 2008, s. 4 http://www.chathamhouse.org.uk/files/12203_1008piracysomalia.pdf (21.12.2010)

²⁴ Somali, siyasi, ekonomik ve toplumsal istikrarsızlıkları nedeniyle çökmüş devletin (*failed state*) modern bir örneği olarak takdim edilmiştir. Bkz: SILVA Mario, Somalia: State Failure, Piracy, and the Challenge to International Law, *Va. J. Int'l L.*, Vol: 50, 2009–2010, s. 556–565.

Bu noktada Somali örneği açısından, deniz haydutluğunun tanımından yer alan karasuları sınırını aşmak için Somali'yi çökmüş devlet olarak değerlendiren görüş ile sıcak takip hakkını karasularına da teşmil eden ve Deniz Hukuku Sözleşmesi'nin 98. Maddesinde yer alan acil durumda yardım hükümlerini gündeme getiren görüşler değerlendirilmiştir. Bkz: FINK–GALVIN, s. 371–373.

²⁵ Bkz: KING Michael G. Jr., Modern Piracy and Regional Security Cooperation in the Maritime Domain: The Middle East and Southeast Asia, Naval Postgraduate School Thesis, Monterey, California 2010, s. 51–52. http://edocs.nps.edu/npspubs/scholarly/theses/2010/Mar/10Mar_King.pdf (11.11.2010) Uluslararası baskılar üzerine, Somali Geçici Federal Hükümeti yetkilerinin, 2008 yılında bir Somali donanması oluşturulacağını ve eğitileceğini açıkladıkları ve bu gücün devriye uçaklarına sahip olmayan 500 kişiden oluşacağı ve deniz haydutluğu ile mücadeleyi denizden çok karada yapmaya odaklanacağı belirtilmiştir. Ibid, 52.

Görüldüğü gibi Somali örneğindeki temel sıkıntı, deniz haydutluğu fiillerinin genellikle Somali karasuları içinde gerçekleşmesi ve haydutların faaliyet ve fiilleri icra tarzlarında ortaya çıkmaktadır. Hal böyle olunca Somali'deki dünya ticaretini tehdit eden şiddet hareketlerini önlemek için yeni bazı girişimler gerekli görülmüştür. Söz konusu girişimler, BM Güvenlik Konseyi kararları aracılığıyla yapılmıştır.

3) Güvenlik Konseyi Kararları ile Mücadele Kapsam ve Alanının Genişletilmesi:

Somali sahillerindeki deniz haydutluğu olayları bazı Güvenlik Konseyi kararlarına konu olmuştur. Güvenlik Konseyi'nin deniz haydutluğu konusundaki ilk değerlendirmeleri, bağımsız kararlar şeklinde olmayıp, Somali'deki genel duruma ilişkin tespitlerin bulunduğu kararlar içinde yer almıştır.

Güvenlik Konseyi Somali'deki deniz haydutluğu sorununa ilk olarak 10 Mayıs 2006 tarih ve 1676 sayılı karar²⁶ ile dikkat çekmiştir. Söz konusu kararda, Güvenlik Konseyi'nin Somali sahillerindeki sularda gemilere karşı yürütülen deniz haydutluğu ve silahlı soygun olaylarındaki artış ve bunların Somali'deki güvenliğe etkilerinden duyduğu endişe vurgulanmıştır. Somali'deki duruma ilişkin olarak alınan 20 Ağustos 2007 tarih ve 1772 sayılı kararda²⁷, Somali sahillerindeki deniz haydutluğuna dikkat çekilmiş ve kararın 18. paragrafında, Somali sahillerine bitişik uluslararası sular ve hava sahasında gemi ve uçakları bulunan üye devletler, herhangi bir deniz haydutluğu olayına karşı teyakkuz halinde olmaya ve bu fiillere karşı ticaret gemileri ile özellikle insani yardım taşıyan araçları korumak için uluslararası hukuka uygun şekilde gereken önlemleri almaya teşvik edilmiştir. Görüldüğü gibi kararda, deniz haydutluğu ile uluslararası sular ve hava sahasında mücadele teşviki bulunmaktadır. Yine Somali'deki duruma ilişkin olarak alınan 15 Mayıs 2008 tarih ve 1814 sayılı kararın²⁸ 11. paragrafında Güvenlik Konseyi, Dünya Gıda Programı gemi konvoylarına, bazı devletler tarafından sağlanan korumaya ilişkin desteğini tekit etmiş ve devletlere ve bölgesel kuruluşlara, Somali Geçici Federal Hükümeti'nin de isteğiyle, Somali'ye deniz yoluyla yapılan insani yardımın taşınması ve dağıtılmasını koruma çağrısı yapmıştır.

²⁶ Karar metni için bkz: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N06/343/85/PDF/N0634385.pdf?OpenElement> (27.10.2010).

²⁷ Karar metni için bkz: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N07/485/62/PDF/N0748562.pdf?OpenElement> (27.10.2010).

²⁸ Karar metni için bkz: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N08/343/79/PDF/N0834379.pdf?OpenElement> (27.10.2010).

Somali sahillerinde, gemilere yönelik saldırıların fazlaca artması üzerine Güvenlik Konseyi, bu durumu uluslararası barış ve güvenliğe yönelik bir tehdit olarak değerlendirmiş ve BM Andlaşması'nın VII. Bölümü çerçevesinde hareket ederek çeşitli kararlar almıştır.

Somali sahillerinde gerçekleşen deniz haydutluğu olaylarına hasredilen ve halen yürütülen operasyonların temel dayanağını oluşturan karar, Güvenlik Konseyi'nin 2 Haziran 2008 tarih ve 1816 sayılı kararıdır²⁹. Söz konusu karar, BM Andlaşması'nın VII. Bölümü çerçevesinde alınmıştır. Böylece tarihte ilk kez deniz haydutluğu meselesinin Güvenlik Konseyi tarafından uluslararası barış ve güvenliği tehdit ettiği şeklinde değerlendirildiği belirtilmiştir³⁰. Kararın "Giriş" bölümünde Güvenlik Konseyi, öncelikle gemilere yöneltilen deniz haydutluğu ve silahlı soygun³¹ fiillerinin, Somali'ye yapılan insani yardımın çabuk, güvenli ve etkili şekilde dağıtılması ve ticari deniz rotaları ile seyrüsefer güvenliği konusunda oluşturduğu tehdidin altını çizmiştir. Akabinde kararda, Deniz Hukuku Sözleşmesi'nin deniz haydutluğu ve silahlı soygun fiilleri ile mücadele konusundaki hukuki çatıyı tespit ettiği ve Güvenlik Konseyi'nin de Deniz Hukuku Sözleşmesi de dahil olmak üzere deniz haydutluğu ve silahlı soygun ile mücadeleyi düzenleyen uluslararası hukuk kurallarını teyit ettiği belirtilmiştir. Böylece Güvenlik Konseyi, deniz haydutluğu ile mücadele açısından yürürlükte bulunan ve yukarıda açıklanan kuralları açıkça teyit etmektedir ve bu açıdan bir farklılık yaratmamıştır. Bununla beraber kararın 7. paragrafında özellik ve önem arz eden bir düzenleme bulunmaktadır.

Buna göre devletler, karar tarihinden itibaren 6 aylık bir süre için Somali Geçici Federal Hükümeti ile işbirliği yaparak Somali sahillerindeki deniz haydutluğu ve silahlı soygun fiilleri ile mücadele edebileceklerdir. Devletler, bu mücadeleyi yürütürken şu yetkilerle donatılmıştır: Denizdeki deniz haydutluğu ve silahlı soygun fiilleri ile mücadele amacıyla Somali karasularına girmek ve orada deniz haydutluğuna ilişkin uluslararası hukuk kurallarıyla uyumlu şekilde, açık denizde izin verilen tedbirleri almak. İkinci olarak, Somali karasularını kullanarak, deniz haydutluğuna ilişkin uluslararası hukuk

²⁹ Karar metni için bkz: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N08/361/77/PDF/N0836177.pdf?OpenElement> (27.10.2010).

³⁰ ZOU, s. 337.

³¹ Bu kararda ve deniz haydutluğu ile ilgili daha sonraki Güvenlik Konseyi kararlarında silahlı soygun ibaresinin kullanılması ile hem Somali karasularında gerçekleşen hem de sadece bir geminin kullanıldığı deniz haydutluğu fiilleri ile mücadele imkanı verildiği anlaşılmaktadır. Bu konudaki değerlendirme için bkz: TREVES, s. 403.

kurallarıyla uyumlu biçimde, deniz haydutluğu ve silahlı soygun fiilleri ile mücadele için gereken tüm tedbirleri almak.

Görüldüğü gibi kararda, açık denizde deniz haydutluğu ile mücadelede alınacak tedbirlerin, Somali karasularında da alınması konusunda bir yetkilendirme mevcuttur. Böylece karar ile devletler, deniz haydutlarının tek-nelerini uluslararası sularda takibe başlayıp Somali karasularında da takibi sürdürebilme veya münhasıran Somali karasularında cereyan eden fiillere müdahale edebilme yetkisi elde etmiştir³². Bu şekilde Güvenlik Konseyi'nin Somali anakarası ile açık deniz arasındaki boşluğu kapattığı belirtilmiştir³³. Bununla beraber kararda, deniz haydutluğu ve silahlı soygun ile mücadele amacıyla Somali karasularına giriş ve kullanma yetkisi Somali Geçici Federal Hükümeti'nin iznine bırakılmıştır. Sahildar devletin iznine yapılan bu atfın, kararların devrimci niteliklerini ortadan kaldırdığı, zira Güvenlik Konseyi'nin VII. Bölüm çerçevesinde alınan kararları bulunmasa dahi bu neviden faaliyetler için sahildevletinin rızasının alınabileceği belirtilmiştir³⁴. Görüldüğü gibi kararda, Somali karasularına girmek ve orada deniz haydutları ile mücadele etmek konusunda önemli yetkiler verilmiştir. Bununla birlikte, karar metninde kullanılan dil, bunun ihtiyari bir yetki olduğunu ve devletlere bir görev veya yükümlülük getirmediğini göstermektedir³⁵. Bu bağlamda kararda alışılmış diplomatik dil kullanıldığı ve teşvik içerdiği belirtilmiştir³⁶.

Kararın 9. paragrafında ise yine önem arz eden bir düzenleme bulunmaktadır. Buna göre, söz konusu karar sadece Somali'deki duruma ilişkindir ve diğer herhangi bir durum bağlamında devletlerin, Deniz Hukuku Sözleşmesi de dahil olmak üzere uluslararası hukuk açısından sahip oldukları hak, yükümlülük ve sorumlulukları etkilememektedir. Paragrafın devamında Güvenlik Konseyi, söz konusu kararın bir örf ve adet hukuku kuralı oluşturur şekilde değerlendirilemeyeceğinin altını özellikle çizmiştir. Ayrıca, Somali Geçici Federal Hükümeti'nin rızasını içeren 27 Şubat 2008 tarihli mektubun alınmasını takiben, yetkilendirmenin yapıldığı kaydedilmiştir.

³² GUILFOYLE Douglas, Piracy off Somalia: UN Security Council Resolution 1816 and IMO Counter-Piracy Efforts, *ICLQ*, Vol: 57, July 2008, s. 695.

³³ FINK-GALVIN, s. 380.

³⁴ TREVES, s. 406.

³⁵ HOUGHTON Matthew C., Walking the Plank: How United Nations Security Council Resolution 1816, While Progressive, Fails to Provide A Comprehensive Solution to Somalia Piracy, *Tul. J. Comp.&Int'l L.*, Vol: 16, s. 277-278.

³⁶ AZUBUIKE, s. 57.

Güvenlik Konseyi'nin Somali sahillerindeki deniz haydutluğuna ilişkin olarak aldığı bir diğer karar, 7 Ekim 2008 tarih ve 1838 sayılı karardır³⁷. Kararın 4. paragrafında devletler, 1816 sayılı kararla uyumlu şekilde, deniz haydutluğu ve silahlı soygun fiilleri ile mücadele için Somali Geçici Federal Hükümeti ile işbirliği yapmaya teşvik edilmiştir. Kararın 8. paragrafında 1816 sayılı kararın 9. paragrafı tekrarlanmıştır.

Kararın 9. paragrafında ise Güvenlik Konseyi, 1816 sayılı kararın 7. paragrafında verilen yetki için sürenin uzatılması niyetini açıklamıştır.

Güvenlik Konseyi'nin doğrudan doğruya deniz haydutluğu meselesine hasredilmeyen ve Somali'deki genel durumu değerlendiren 20 Kasım 2008 tarih ve 1844 sayılı kararında³⁸ ise Somali sahillerindeki deniz haydutluğu ve silahlı soygun fiillerinden duyulan endişe ifade edilmiş ve deniz haydutluğunun, mali ambargoya zarar verebileceği kaydedilmiştir. Bu bağlamda Güvenlik Konseyi, 1814 sayılı karar ile devletlere verilen, Somali'ye yönelik silah ambargosunu delen ve buna yardımcı olanlara karşı gereken tedbirleri alma yetkisini hatırlatmıştır.

Güvenlik Konseyi'nin Somali sahillerindeki deniz haydutluğuna ilişkin olarak aldığı bir diğer karar, 2 Aralık 2008 tarih ve 1846 sayılı karardır³⁹. Güvenlik Konseyi, kararın 6. paragrafında, 1814, 1816 ve 1838 sayılı kararlar ile verilen yetki çerçevesinde deniz haydutluğu ile mücadele için inisiyatif alan devletler ile NATO ve Avrupa Birliği'nin girişimlerini memnurlukla karşılamıştır. Kararın 10 ve 19. paragraflarında, 1816 sayılı karar ile deniz haydutluğu ve silahlı soygun fiilleri ile mücadele etmek için devletlere verilen Somali karasularına girme ve kullanma yetkisi, 12 ay daha uzatılmıştır. Kararın 11. paragrafında, yukarıda belirtilen 1816 sayılı kararın 9 ve 1838 sayılı kararın 8. paragrafları aynen tekrarlanmış ve Somali Geçici Federal Hükümeti'nin rızasını içeren 20 Kasım günlü mektubun alınmasını takiben, yetkilendirmenin yapıldığı kaydedilmiştir. Kararın 14 ve 15. paragrafları beraber değerlendiril-

³⁷ Karar metni için bkz:

<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N08/538/84/PDF/N0853884.pdf?OpenElement> (27.10.2010).

³⁸ Karar metni için bkz:

<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N08/611/31/PDF/N0861131.pdf?OpenElement> (27.10.2010).

³⁹ Karar metni için bkz:

<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N08/630/29/PDF/N0863029.pdf?OpenElement> (27.10.2010).

diğinde, Güvenlik Konseyi'nin deniz haydutluğu ve silahlı soygun fiillerini işleyen kişilerin soruşturma ve yargılamasının yapılmasının öngördüğü ve bu konuda SUA Sözleşmesi düzenlemelerine gönderme yaptığı görülmektedir.

Güvenlik Konseyi'nin Somali sahillerindeki deniz haydutluğuna ilişkin olarak aldığı bir diğer karar, 16 Aralık 2008 tarih ve 1851 sayılı karardır⁴⁰. Kararın 3. paragrafında devletler, bölge devletleri ile deniz haydutlarının yargılanması için özel anlaşmalar yapmaya davet edilmiştir. Kararın 6. paragrafında, Somali Geçici Federal Hükümeti'nin 9 Aralık 2008 tarihli mektubuna karşılık, üye devletler denizde, deniz haydutluğu ve silahlı soygun fiilleri ile mücadele için işbirliğine devam etmeye teşvik edilmiştir. Ayrıca Güvenlik Konseyi, 1846 sayılı kararın kabul edildiği tarihten itibaren 12 aylık bir süre için üye devletler ve bölgesel kuruluşların, Somali Geçici Federal Hükümeti'nin isteği ve yetkilendirmesiyle Somali sahillerindeki deniz haydutluğu ve silahlı soygun fiilleri ile mücadelede işbirliği yaparak, Somali'de, deniz haydutluğu ve silahlı soygun fiillerinin önlenmesi amacıyla gereken tüm uygun tedbirleri, uluslararası insancıl hukuk ve insan hakları hukukuna uygun şekilde alabileceklerine karar vermiştir. “Somali’de” ifadesinin açıkça ana-kara üzerinde de hareket imkanı verdiği belirtilmiş⁴¹ ve böylece düzenleme ile tüm devletlere deniz haydutlarına hem denizde hem de karada müdahale yetkisi verildiği kaydedilmiştir⁴².

Güvenlik Konseyi'nin Somali sahillerindeki deniz haydutluğuna ilişkin olarak aldığı bir diğer karar, 30 Kasım 2009 tarih ve 1897 sayılı karardır⁴³. Kararın 7. paragrafında, 1846 sayılı kararın 10. paragrafı ile 1851 sayılı kararın 6. paragrafında verilen yetkinin süresi 12 ay daha uzatılmıştır. Aynı şekilde, kararın 8. paragrafında, 1816 sayılı kararın 9, 1838 sayılı kararın 8 ve 1846 sayılı kararın 11. paragraflarında yer alan ifade tekrarlanmış ve Somali Geçici

⁴⁰ Karar metni için bkz:<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N08/655/01/PDF/N0865501.pdf?OpenElement> (27.10.2010).

⁴¹ TREVES, s. 404.

⁴² FINK–GALVIN, s. 381; DAVEY Michael, A Pirate Looks at the Twenty–First Century: The Legal Status of Somali Pirates in an Age of Sovereign Seas and Human Rights, *Notre Dame L. Rev.*, Vol: 85, 2009–2010, s. 1211. Nitekim dönemin ABD Dışişleri Bakanı *Condoleezza Rice*, 1851 sayılı kararın, deniz haydutları ile denizde olduğu gibi karada da mücadele imkanı veren çok güçlü bir karar olduğunu, zira tarihin, deniz haydutluğunun sadece bir denizcilik meselesi olarak sınırlandırılmaması gerektiğini öğrettiği tespitini yapmıştır. Bkz: *Foreign Policy Bulletin*, March 2009, s. 131.

⁴³ Karar metni için bkz:<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N09/624/65/PDF/N0962465.pdf?OpenElement> (27.10.2010).

Federal Hükümeti'nin rızasını içeren 2 ve 6 Kasım günlü mektupların alınmasını takiben, yetkilendirmenin yenilendiği kaydedilmiştir.

Güvenlik Konseyi'nin Somali sahillerindeki deniz haydutluğuna ilişkin olarak aldığı bir diğer karar, 27 Nisan 2010 tarih ve 1918 sayılı karardır⁴⁴. Kararın 1. paragrafında Güvenlik Konseyi, Somali sahillerinde cereyan eden deniz haydutluğu ve silahlı soygun fiillerinin sorumlularının kovuşturmasındaki eksiklerin, uluslararası toplumun deniz haydutluğu ile mücadelesini zayıflattığını kabul etmiş ve kararın 2. paragrafında bölge devletleri de dahil olmak üzere tüm devletlere, Somali sahillerinde yakalanan deniz haydutlarını kovuşturmak ve cezalandırmak üzere, uluslararası insan hakları hukukuna uygun şekilde milli hukuklarında deniz haydutluğu suçunu düzenleme çağrısı yapılmıştır. Kararın 4. paragrafında ise Genel Sekreter'den Somali sahillerinde deniz haydutluğu ve silahlı soygun fiilleri işleyen şahısların yargılanması ve cezalandırılmasını sağlayacak, uluslararası katkılı özel milli mahkemeler, bölgesel bir mahkeme veya bir uluslararası mahkeme gibi çeşitli seçenekleri içeren bir rapor hazırlaması rica edilmiştir. Bu bağlamda bazı yazarların, Ruanda ve Eski Yugoslavya Uluslararası Ceza Mahkemeleri örneklerinde olduğu gibi Güvenlik Konseyi kararları ile *ad hoc* nitelik gösteren bir uluslararası deniz haydutluğu mahkemesi kurulması teklifinde buldukları görülmektedir⁴⁵.

Güvenlik Konseyi'nin Somali sahillerindeki deniz haydutluğuna ilişkin olarak aldığı bir diğer karar, 23 Kasım 2010 tarih ve 1950 sayılı karardır⁴⁶. Kararın 7. paragrafında, 1846 sayılı kararın 10 ve 1851 sayılı kararın 6. paragrafı ile verilen ve 1897 sayılı karar ile yenilenen yetkinin süresi 12 ay daha uzatılmıştır. Aynı şekilde, kararın 8. paragrafında, 1816 sayılı kararın 9, 1838 sayılı kararın 8, 1846 sayılı kararın 11 ve 1897 sayılı kararın 8. paragrafında yer alan ifade tekrarlanmış ve Somali Geçici Federal Hükümeti'nin rızasını içeren 20 Ekim 2010 tarihli mektubun alınmasını takiben, yetkilendirmenin yenilendiği kaydedilmiştir. Söz konusu karar, halihazırda Somali'de deniz haydutluğu fiillerine karşı yürütülen operasyonların dayanağını oluşturan şimdiye kadar alınmış son karardır ve devletlere bu amaçla tanınan yetkileri

⁴⁴ Karar metni için bkz: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N10/331/39/PDF/N1033139.pdf?OpenElement> (27.10.2010).

⁴⁵ BERG Jarret, You're Gonna Need a Bigger Boat: Somali Piracy and the Erosion of Customary Piracy Suppression, *New Eng. L. Rev.*, Vol: 44, 2009–2010, s. 383–384 ve eşlik eden dipnotlar. Bu konudaki değerlendirmeler için ayrıca bkz: STERIO, s. 395–396.

⁴⁶ Karar metni için bkz: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N10/649/02/PDF/N1064902.pdf?OpenElement> (20.12.2010).

23 Kasım 2011'e kadar uzatmıştır. Ancak bu kararın konuyla ilgili son karar olmayacağı ve yetkinin yine uzatılacağı anlaşılmaktadır. Gerçekten de kararın 23. paragrafında Güvenlik Konseyi, Somali Geçici Federal Hükümeti'nin talebi üzerine, kararın 7. paragrafında verilen yetkinin süresinin uzatılması niyetini açıklamıştır.

Başta 1816 sayılı karar olmak üzere, yukarıda zikredilen kararların devletlere, deniz haydutlarına karşı kuvvet kullanma yetkisi verdiği, bunun da kararlar da kullanılan ifadelerden kaynaklandığı belirtilmiştir⁴⁷. Böylece Somali deniz haydutlarının asgari düzeyde barışa yönelik bir tehdit olarak değerlendirildiği ve Güvenlik Konseyi'nin tüm üye devletlere deniz haydutlarına karşı kuvvet kullanma yetkisi vererek, deniz haydutları üzerinde zorlama tedbirleri uygulanmasını öngördüğü kaydedilmiştir⁴⁸.

Görüldüğü gibi tüm bu kararların ortak yönü, devletlere, deniz haydutluğu ile mücadele için Somali Geçici Federal Hükümeti'nin izniyle, Somali karasularının kullanılması ve Somali karasuları içinde de deniz haydutlarına, kuvvet kullanma da dahil olmak üzere, müdahale imkanının verilmesidir. Yine bu yetki 1851 karar ile Somali anakarası için de geçerli kılınmıştır. Yine kararlarda açık deniz alanları dışında da deniz haydutlarının yakalanması, yargılanması ve cezalandırmasına yönelik çeşitli çağrı ve teşvikler vardır. Bu aşamada kararlar neticesi ortaya çıkan durumun, deniz haydutluğuna ilişkin uluslararası örf ve adet hukukunda bir değişiklik getirip getirmediği meselesi gündeme gelmektedir. Güvenlik Konseyi, yukarıda belirtildiği gibi söz konusu kararlarda getirilen düzenlemelerin, sadece Somali'deki duruma ilişkin olduğunu ve bir örf ve adet hukuku kuralı oluşturur şekilde değerlendirilmeyeceğini ayrıca ve açıkça vurgulamak gereği duymuştur. Böylece Güvenlik Konseyi, deniz haydutluğuna ilişkin olarak halen geçerli olan örf ve adet hukukunu değiştirmek ve yeni bir örf ve adet hukukuna emsal teşkil edecek düzenlemeler getirme amacında olmadığını ortaya koymuştur⁴⁹. Böylece Güvenlik Konseyi'nin deniz haydutluğu ile mücadeleyi bir örf ve adet hukuku olarak teşvik etmekten ziyade, mevcut örf ve adet hukukunda Somali olayı ile sınırlı şekilde bir istisna olarak kabul ettiği ve bunun da bazı donanmaları mü-

⁴⁷ Bkz: GUILFOYLE, s. 695; TREVES, s. 412.

⁴⁸ DAVEY, s. 1223.

⁴⁹ Treves, sahildevletinin rızasını öngören düzenleme ile de söz konusu kararlar çerçevesinde yeni bir örf ve adet hukukunun oluştuğu endişesinin karşılandığını belirtmiştir. TREVES, s. 407.

cadele konusunda isteksiz hale getirdiği iddia edilmiştir⁵⁰. Deniz haydutluğu bağlamında örf ve adet hukukuna ilişkin bir başka iddia ise devlet uygulamaları bağlamında gündeme getirilmiştir. Buna göre, devletlerin uygulamaları sonucu, örf ve adet hukukunun erozyona uğradığı, zira, deniz haydutluğu ile mücadele konusundaki işbirliği yükümlülüğünün yerini, siyasi ve ekonomik menfaatlerin korunması uygulamasına bıraktığı ve böylece yeni bir örf ve adet hukukunun oluşum süreci içinde olabileceği belirtilmiştir⁵¹.

4) Somali Sahillerindeki Deniz Haydutluğu Fiillerine Karşı Yürütülen Operasyonlar ve Hukuki Dayanakları:

Yukarıda belirtilen kararlar çerçevesinde Somali'deki deniz haydutluğu fiilleri ile mücadele amacıyla bazı devletler ve uluslararası örgütler harekete geçmiş ve çeşitli çok uluslu deniz güçleri görev yapmaya başlamıştır. Bu bağlamda, söz konusu çok uluslu güçlerin Somali karasuları dışında deniz haydutluğu ile yaptıkları mücadelenin hukuki dayanakları yukarıda belirtildiği gibi Deniz Hukuku Sözleşmesi'nin ilgili maddeleri ile Güvenlik Konseyi kararlarıdır. Somali karasularının içinde deniz haydutluğu ile yaptıkları mücadelenin hukuki dayanakları ise yine yukarıda değinilen Güvenlik Konseyi kararlarıdır. Söz konusu çok uluslu güçleri şu şekilde gruplandırabiliriz:

A) AB Operasyonu (Operation Atalanta):

AB Konseyi'nin 10 Kasım 2008 tarihli kararı⁵² ile Somali sahili açıklarında gerçekleşen deniz haydutluğu fiilleri ile mücadeleye destek olmak amacıyla, Atalanta olarak adlandırılan askeri bir operasyon başlatılması öngörülmüştür. Söz konusu kararda, Atalanta Operasyonu'na, 1814 sayılı Güvenlik Konseyi kararı çerçevesinde Dünya Gıda Programının gemilerini korumak, 1816 sayılı Güvenlik Konseyi kararı çerçevesinde Somali sahili açıklarında

⁵⁰ DAVEY, s. 1212.

⁵¹ BERG, s. 369. Bununla beraber *Cassese*, deniz haydutluğunun toplumsal bir değeri korumak uğruna cezalandırılmadığını, açık denizde tüm devletlere tanınan deniz haydutlarını yakalama ve yargılama yetkisinin müşterek menfaatleri ortak bir tehlike ya da zarara karşı korumak için verildiğini belirtmiştir. CASSESE Antonio, *International Criminal Law*, Oxford University Press, Second Edition, Oxford, 2008, s. 12. Böylece yazarın deniz haydutluğu ile mücadelenin temel dayanağının, müşterek menfaatleri korumak olduğu görüşünü dile getirdiği görülmektedir. Bu görüş, deniz haydutluğunun örf ve adet hukukuna, müşterek menfaatleri korumak şeklinde yansıdığını ortaya koymaktadır. Dolayısıyla bu görüşün kabulü durumunda, deniz haydutluğu konusundaki örf ve adet hukukunun erozyona uğramadığı sonucu ortaya çıkmaktadır.

⁵² Karar metni için bkz: Council Joint Action 2008/851/CFSP of 10 November 2008, Official Journal of European Union, 12.11.2010, L 301/33–37. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:301:0033:0037:EN:PDF> (21.12.2010)

seyreden saldırıya açık gemileri korumak ve Somali sahili açıklarında gerçekleşen deniz haydutluğu ve silahlı soygun fiilleriyle mücadeleye destek olmak görevleri verilmiştir (madde 1). Yine Konsey'in 8 Aralık 2008 tarihli kararı⁵³ ile Operasyon'un plan ve çatışma kuralları onaylanmış (madde 1) ve Operasyon, 8 Aralık 2008 itibariyle başlatılmıştır (madde 2). Görüldüğü gibi Atlanta Operasyonu ile oluşturulan görev gücüne verilen yetki, hem Dünya Gıda Programının gemilerini hem de Somali sahili açıklarında seyreden saldırıya açık gemileri korumak ve bu bağlamda Somali sahillerindeki deniz haydutluğu ve silahlı soygun fiilleri ile topyekûn şekilde mücadele etmektir. Görev gücüne verilen bu yetki, yukarıda belirtilen 1814 ve 1816 sayılı Güvenlik Konseyi kararlarına dayandırılmıştır.

Atalanta Operasyonu'nun, AB'nin Akdeniz ve Kuzey Atlantik dışındaki ilk çok uluslu operasyonu ve Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası çatısı altındaki ilk deniz operasyonu olduğunun altı çizilmiştir⁵⁴. Söz konusu görev gücü, başlangıç olarak altı savaş gemisi ve destek gemileri ile beraber, Aralık 2008 de bölgede konuşlanmıştır⁵⁵.

Atalanta Operasyonu'nun süresi, Avrupa Konseyi'nin 8 Aralık 2009 tarihli kararıyla⁵⁶, 12 Aralık 2010'a kadar uzatılmıştır. Operasyon'un süresi, son olarak, Avrupa Konseyi'nin 7 Aralık 2010 tarihli kararı⁵⁷ ile 12 Aralık 2012'ye kadar uzatılmıştır.

B) NATO Operasyonları:

NATO'da söz konusu Güvenlik Konseyi kararları çerçevesinde bölgede deniz haydutluğu fiillerine karşı çeşitli operasyonlar icra etmiştir. Bunlardan

⁵³ Karar metni için bkz: Council Decision 2008/918/CFSP of 8 December 2008, Official Journal of European Union, L 330/19–20.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:330:0019:0020:EN:PDF> (21.12.2010)

⁵⁴ WEITZ Richard, Countering the Somali Pirates: Harmonizing the International Response, *Journal of Strategic Security*, Vol: 2, No: 4, 2009, s. 5.

⁵⁵ KING, s. 58

⁵⁶ Karar metni için bkz: Council Decision 2009/907/CFSP of 8 December 2009, Official Journal of the European Union, 9.12.2009, L 322/27,

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:322:0027:0027:EN:PDF> (21.12.2010)

⁵⁷ Karar metni için bkz: Council Decision 2010/766/CFSP of 7 December 2010, Official Journal of the European Union, 11.12.2010, L 327/49–50,

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:327:0049:0050:EN:PDF> (21.12.2010)

ilki Tedarikçi Müttefik Operasyonu'dur⁵⁸. Söz konusu Operasyon, BM Genel Sekreteri'nin ricası ile Güvenlik Konseyi'nin 1814, 1816 ve 1838 sayılı kararlarını desteklemek üzere Ekim–Aralık 2008 tarihleri arasında icra edilmiştir⁵⁹. Bu operasyon ile ilk defa NATO bayraklı bir gücün Aden Körfezi'nde konuşlandığı bildirilmiştir⁶⁰. Müttefikler bu operasyonda, Dünya Gıda Programı gemilerini korumak ve daha genel olarak Somali sularında karakol harekâtı icra etmekle görevliyidiler⁶¹. Bu bağlamda görev, Somali sahili açıklarında deniz harekâtı icra ederek, Dünya Gıda Programının insani yardım yapma görevini yerine getirmesini sağlamak ve bölgede deniz haydutluğu faaliyetlerine karşı savunma yapmak, caydırmak ve önlemektir⁶². Operasyon ile bölgedeki ticari deniz rotalarının ve uluslararası seyrüseferin güvenliğinin artırıldığı belirtilmiştir⁶³. Tedarikçi Müttefik Operasyonu, AB'nin Atalanta Operasyonu'nun harekâta başladığının açıklanması ile 12 Aralık 2008 tarihinde sona erdirilmiştir⁶⁴.

Somali sahili ve açıklarındaki deniz haydutluğu filleri ile mücadele etmek amacıyla icra edilen bir diğer NATO operasyonu, Koruyucu Müttefik Operasyonu'dur⁶⁵. 24 Mart ile 29 Haziran 2009 tarihleri arasında icra edilen söz konusu operasyon da tıpkı önceki NATO operasyonu gibi Aden Körfezi'ndeki deniz haydutluğu faaliyetlerine karşı savunma yapmak, caydırmak ve önlemeye destek olmak amacını taşımaktaydı⁶⁶. Operasyon, AB'nin Atalanta Operasyonu'nu ile paralel olarak icra edilmiştir⁶⁷.

NATO'nun bölgedeki deniz haydutluğu faaliyetleri ile mücadelesi, Okyanus Kalkanı Operasyonu⁶⁸ ile devam ettirilmiştir. NATO tarafından icra edilen önceki operasyonların üzerine tesis edilen söz konusu Operasyon, temel olarak denizde deniz haydutluğu ile mücadele üzerine odaklıdır⁶⁹. Bunun

⁵⁸ Operation Allied Provider.

⁵⁹ http://www.manp.nato.int/operations/allied_provider/background.html (21.12.2010).

⁶⁰ http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_48815.htm (21.12.2010).

⁶¹ Ibid.

⁶² http://www.manp.nato.int/operations/allied_provider/background.html (21.12.2010).

⁶³ Ibid.

⁶⁴ Ibid.

⁶⁵ Operation Allied Protector.

⁶⁶ http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_48815.htm (21.12.2010).

⁶⁷ WEITZ, s. 5; FINK–GALVIN, s. 385.

⁶⁸ Operation Ocean Shield.

⁶⁹ http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_48815.htm (21.12.2010).

yanında, bölge devletlerinin deniz haydutluğu ile mücadele yeteneklerinin geliştirilmesine de destek olduğu bildirilmiştir⁷⁰. NATO Konseyi tarafından 17 Ağustos 2009'da onaylanan operasyonun süresi, 2012 sonuna kadar uzatılmıştır⁷¹.

Görüldüğü gibi söz konusu NATO operasyonlarının hedefi, bölgedeki deniz haydutluğu fiilleri ile mücadele etmek suretiyle Dünya Gıda Programı gemilerini korumak ve uluslararası seyrüseferi emniyet altına almaktır. Somali karasuları içinde icra edilen harekâtın hukuki dayanağı da yukarıda belirtilen Güvenlik Konseyi kararlarıdır. (özellikle 1816 sayılı karar)

C) ABD Liderliğindeki Birleşik Görev Güçleri:

CTF-150⁷², 11 Eylül saldırılarından sonra Afganistan'a karşı yürütülen Kalıcı Özgürlük Operasyonu'nun⁷³ başlaması ile Aden Körfezi, Oman Körfezi, Arap Denizi, Kızıldeniz ve Hint Okyanusu'nda deniz güvenliği harekâtı icra etmek üzere oluşturulmuştur⁷⁴. Bu çok uluslu görev gücü muhtelif ABD savaş gemileri ile Pakistan, Almanya, Hollanda, İngiltere ve Avustralya savaş gemilerinden oluşmuştur⁷⁵. Görev alanına Somali sahilleri de dahil olan CTF-150'nin, ilk başta deniz haydutluğuna karşı hareket etme niyeti bulunmuyorsa da kendisine bağlı deniz unsurları bazı deniz haydutluğu vakaları ile karşılaşmış ve çeşitli tedbirler almıştır⁷⁶. Bu bağlamda, CTF-150'nin öncelikli sorumluluğunun teröre karşı savaşa destek olduğu ve deniz haydutluğunun öncelik listesinin altında yer aldığı ve fakat bazı gemilerin deniz haydudu saldırılarının caydırılmasına katıldığı belirtilmiştir⁷⁷. Söz konusu Görev Gücü, Ağustos 2008'de Aden Körfezi'nde oluşturulan deniz güvenliği karakol bölgesinde, ticaret gemilerine eskort harekâtı icra etmiştir⁷⁸.

CTF-151 ise ABD Donanma Komutanlığı tarafından Ocak 2009'da oluşturulmuştur. CTF-151 Aden Körfezi, Arap Denizi, Hint Okyanusu,

⁷⁰ <http://www.nato.int/shape/news/2009/08/090825a.html> (24.12.2010).

⁷¹ http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_48815.htm (21.12.2010).

⁷² Combined Task Force. (Birleşik Görev Gücü).

⁷³ Operation Enduring Freedom.

⁷⁴ http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_48815.htm (21.12.2010).

⁷⁵ KING, s. 60.

⁷⁶ Bkz: FINK-GALVIN, s. 382-383.

⁷⁷ MIDDLETON, s. 8.

⁷⁸ WEITZ, s. 6.

Kızıldeniz’de ve çevresinde deniz haydutluğu ile mücadele bağlamında harekât icra eden çok uluslu bir görev gücüdür ve denizde kamu düzenini ve güvenliği sağlamak üzere kurulmuştur⁷⁹. CTF–151, 2009 başlarında ABD, İngiltere, Hollanda ve Türkiye’ye bağlı altı savaş gemisi ile bölgede konuşlanmıştır⁸⁰. CTF–151, CTF–150 ile aynı bölgede yetkili kılınmıştır; fakat CTF–150’nin aksine Kalıcı Özgürlük Operasyonu’nu desteklemek için değil öncelikli olarak deniz haydutları ile mücadeleye tahsis edilmiştir⁸¹. Görev gücüne bağlı savaş gemilerine, zanlıların alıkonulması ve Kenya adli makamlarına teslim edilmesi için gereken delilleri araştırmak üzere ABD Sahil Güvenliği’ne bağlı kolluk kuvveti personelleri yerleştirildiği ve bu bağlamda Ocak–Mart 2009 arasında 117 zanlının adli makamlara yargılanmak üzere teslim edildiği belirtilmiştir⁸². Bununla beraber, CTF–151’in harekâtında her ne kadar bazı başarılar elde edilmiş olsa da az sayıda gemiyle geniş bir alanda icra edilen karakol harekâtının zorlukları nedeniyle bölgede deniz haydutluğu faaliyetlerinin devam ettiği belirtilmiştir⁸³.

Somali sahillerindeki deniz haydutluğu faaliyetleri ile mücadele bağlamında, tüm bu çok uluslu güçlere ilaveten, çeşitli devletlere mensup savaş gemilerinin, Güvenlik Konseyi’nin yukarıda belirtilen 1772 sayılı kararı çerçevesinde Dünya Gıda Programı gemilerine eskort görevi icra ettikleri görülmektedir⁸⁴. Yine, uluslararası toplumun Somali sahillerindeki deniz haydutluğu faaliyetleri ile mücadeledeki bir diğer girişimi, Güvenlik Konseyi’nin yukarıda belirtilen 1851 sayılı kararının sonucu olarak kurulan BM’nin Somali sahili açıklarındaki deniz haydutluğu hakkındaki Kontak Grubu’nun faaliyetleridir⁸⁵.

⁷⁹ <http://www.cusnc.navy.mil/articles/2009/004.html> (21.12.2010).

⁸⁰ KING, s. 61.

⁸¹ WEITZ, s. 6–7.

⁸² FINK–GALVIN, s. 386.

⁸³ KING, s. 61.

⁸⁴ Bkz: FINK–GALVIN, s. 383

⁸⁵ Bkz: KING, s. 61–62; WEITZ, s. 5–6.

4) Türkiye'nin Deniz Haydutluğu ile Mücadeleye Katkısı ve Hukuki Dayanakları:

A) Türkiye'nin Deniz Haydutluğu ile Mücadeleye Katkısının Ulusal ve Uluslararası Hukuk Açısından Dayanakları:

Türkiye'nin bölgeye savaş gemisi göndererek katkıda bulunduğu deniz haydutluğu ile mücadelenin uluslararası hukuk açısından dayanakları, tıpkı diğer çok uluslu güçler gibi Deniz Hukuku Sözleşmesi'nin yukarıda değinilen ilgili maddeleri ile yine yukarıda belirtilen Güvenlik Konseyi kararlarıdır.

Fakat, söz konusu Güvenlik Konseyi kararları, Türk Hukuku açısından tek başına bölgeye savaş gemisi gönderilmesi için yetmemektedir. Bunun için Türk Hukuku açısından da bazı işlemlerin yapılması gerekmektedir. Gerçekten de Anayasa'nın 92. Maddesine göre:

“Milletlerarası hukukun meşrû saydığı hallerde savaş hali ilânına ve Türkiye'nin taraf olduğu milletlerarası andlaşmaların veya milletlerarası nezaket kurallarının gerektirdiği haller dışında, Türk Silahlı Kuvvetlerinin yabancı ülkelere gönderilmesine veya yabancı silahlı kuvvetlerin Türkiye'de bulunmasına izin verme yetkisi Türkiye Büyük Millet Meclisindedir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi tatilde veya ara vermede iken ülkenin ani bir silahlı saldırıya uğraması ve bu sebeple silahlı kuvvet kullanılmasına derhal karar verilmesinin kaçınılmaz olması halinde Cumhurbaşkanı da, Türk Silahlı Kuvvetlerinin kullanılmasına karar verebilir.”

Görüldüğü gibi Türk Hukuku bakımında Türk Silahlı Kuvvetleri unsurlarının yabancı ülkelere gönderilmesi için TBMM kararına ihtiyaç bulunmaktadır⁸⁶. Bu bağlamda, 10 Şubat 2009 tarihinde, “Türk Silahlı Kuvvetleri Deniz Unsurlarının; Korsanlık/Deniz Haydutluğu ve Silahlı Soygun Eylemleriyle Mücadele Amacıyla Yürütülen Uluslararası Çabalara Destek Vermek Üzere, Gereği, Kapsamı, Zamanı ve Süresi Hükümetçe Belirlenecek Şekilde Aden Körfezi, Somali Karasuları ve Açıkları, Arap Denizi ve Mücavir Bölgelerde Görevlendirilmesi ve Bununla İlgili Gerekli Düzenlemelerin Hükümet Tarafından Belirlenecek Esaslara Göre Yapılması İçin Anayasa'nın 92'nci Maddesi Uyarınca Hükümete Bir Yıl Süreyle İzin Verilmesine Dair Başba-

⁸⁶ Anayasa'nın 92. maddesi hakkındaki değerlendirmeler için bkz: ULUŞAHİN Nur, Savaş Hali İlânı ve Silahlı Kuvvet Kullanılmasına İzin Verme Yetkisi ve Anayasa Mahkemesi'nin 24.9.1990 Tarihli Kararı, *Prof. Dr. Turgut Kalpsüz'e Armağan*, Ankara, 2003, s. 1039-1065.

kanlık Tezkeresi (3/682)⁸⁷ TBMM Genel Kurulu'na sunulmuştur. Söz konusu Tezkerede, Aden Körfezi, Somali karasuları ve açıkları, Arap Denizi ve mücavir bölgelerde seyreden ticari gemilere yönelik korsanlık/deniz haydutluğu ve silahlı soygun eylemlerine, Güvenlik Konseyi'nin bu konuda aldığı ve yukarıda belirtilen kararlara ve bu bağlamda deniz haydutluğu ile ilgili genel uluslararası hukuk kurallarına ve çok uluslu güçlerin deniz haydutluğu ile mücadelesine değinilmiş ve TBMM'ye, Hükümete, deniz unsurlarının bölgeye gönderilmesi için Anayasa'nın 92. maddesi uyarınca 1 yıl süreyle izin verilmesi hususu arz edilmiştir.

Söz konusu oturumda, sunulan tezkereye ilişkin görüşme yapılmış ve çeşitli siyasi parti temsilcileri görüşlerini açıklamıştır⁸⁸. Söz konusu açıklamalar genelde Somali olayları hakkındaki genel tespitler ve hükümet ve uluslararası siyasete ilişkin genel değerlendirmeler içermektedir. Fakat, aynı zamanda uluslararası hukuk profesörü olan, Balıkesir Milletvekili *Hüseyin Pazarcı*, sunulan tezkerede korsanlık ifadesinin kullanılmasını eleştirmiştir. *Pazarcı*, korsanlık ve deniz haydutluğu eylemlerinin farklı olduğunu, bu iki terimin bir arada kullanılmasının uluslararası düzeyde karışıklık yaratacağını, Güvenlik Konseyi kararlarında sadece ve sadece deniz haydutluğu teriminin kullanıldığını ve dolayısıyla sunulan tezkerenin Güvenlik Konseyi kararlarının verdiği yetkiyi aştığı değerlendirmesinde bulunmuş ve bunun düzeltilmesi gerektiğinin altını çizmiştir. Bunun üzerine, Milli Savunma Bakanı ve İzmir Milletvekili *Vecdi Gönül* söz almış ve *Pazarcı*'ya katıldığını, yalnız, Somali'de yapılan işlerin her zaman hukuki bir temele oturmadığı için herhangi bir boşluk olmaması ve silahlı kuvvetlerin daha geniş bir yetkiyle gönderilmesi için bu ifadelerin kullanıldığını belirtmiştir. Bununla beraber kanımızca, *Pazarcı*'nın tespiti haklıdır ve korsanlık müessesesi, artık uluslararası hukuk tarihinin konusunu oluşturmaktadır⁸⁹. Bu nedenle tezkerede korsanlık teriminin kullanıl-

⁸⁷ Tezkerede metni için bkz: <http://www.tbmm.gov.tr/tutanak/donem23/yil3/bas/b055m.htm> (01.12.2010).

⁸⁸ Tartışmalar için bkz: Ibid.

⁸⁹ Korsanlık (corsair, privateering) ve deniz haydutluğu (piracy), hukuki açıdan farklı müesseselerdir. Bu iki müessese arasındaki fark *MERAY* tarafından son derece veciz bir şekilde açıklanmıştır:

“Korsanlık, harpte, özel kişilere ait bir geminin, harbe taraf olan Devletinden müsaade belgesi (lettres de margue, commission en course) alarak, diğer muharip Devlete karşı harp hareketlerine katılması ve bu hareketlerinde harp hukuku kurallarına bağlı olmasıdır. Korsan gemi, özel bir gemi olması ve özel kişilerin idaresinde bulunmasıyla harp gemilerinden; muharip Devletin resmi müsaade belgesiyle harp hareketlerine katılmasıyla da deniz haydutundan ayrılır. Korsan, bu hizmetlerine karşılık, belgesini taşıdığı Devletten bir ücret alma

maması doğru olurdu. Bu durumda, Somali’de gerçekleşen eylemler deniz haydutluğu teşkil ettiği için verilen yetkide de bir boşluk söz konusu olmazdı. Ancak tezkerede, Güvenlik Konseyi kararlarında olduğu gibi silahlı soygun teriminin kullanılması yerinde olmuştur.

Yapılan görüşmelerden sonra, TBMM tarafından kapsamı, zamanı ve süresi Hükümetçe belirlenecek şekilde, Aden Körfezi, Somali karasuları ve açıkları, Arap Denizi ve mücavir bölgelerde görevlendirilmesi ve bununla ilgili gerekli düzenlemelerin Hükümet tarafından belirlenecek esaslara göre yapılması için Anayasa’nın 92’nci maddesi uyarınca Hükümete bir yıl süreyle izin verilmesi, 934 sayılı karar ile kabul edilmiştir⁹⁰. Söz konusu kararda, korsanlık/deniz haydutluğu ve silahlı soygun ile mücadele çabalarının uluslararası hukuk açısından çerçevesinin, bu konuda teamül niteliğini almış uluslararası hukuk kuralları ile 1988 tarihli SUA Sözleşmesi başta olmak üzere ilgili uluslararası sözleşmeler ve BM Güvenlik Konseyi’nin ilgili kararları tarafından oluşturulduğu tespiti yapılmıştır. Yine kararda, Güvenlik Konseyi’nin yukarıda belirtilen 1816, 1838, 1844, 1846 ve 1851 sayılı kararları açıkça zikredilerek, dayanak olarak alınmıştır. Kararda yer alan bir diğer önemli husus, 1846 sayılı kararın 10. maddesi çerçevesinde Somali karasularına girebilmek

yerine, ele geçirdiği ganimetten büyük bir hisse ile yetinirdi. Böyle bir geminin kaptanı ve gemi adamları, ele geçirildikleri zaman, haksız fiil işlememiş olmak şartıyla, harp esiri sayılırdı. Bu anlamda korsanlık 16 Nisan 1856 da Osmanlı Devleti de dahil, Paris kongresine katılan Devletlerce kabul edilen beyanname ile yasaklanmıştır. Bu tarihten sonra da, Devletler arasındaki savaşlarda, genel olarak, korsan gemi kullanılmamış ve korsanlık, Amerikan Ayrılık Harbi dışında görülmemiştir.

Korsanlıktan farklı olarak, Devletler hukukunda deniz haydutluğu kavramının özelliği vardır. Genel olarak, Türkçemizde kullanılan deniz haydutluğu deyimi, aynı zamanda en kısa ve en iyi tanımlı vermektedir. Deniz haydutluğu, Devletler hukukuna göre, özel kişilere ait gemilerle özel kişilerin, harp ya da barış zamanında, açık denizde gemilere, bu gemilerdeki insanlara ya da yüke karşı bir devlet yararına değil, kendi çıkarları için yaptıkları haydutluk fiilleridir. Deniz haydutluğu terimi gemiyi ele geçirmeyi, batırmayı, gemiye zarar vermeyi, gemi adamlarını ve yolcuları öldürmeyi ve yaralamayı, kaçırmayı, köle etmeyi, yüke el koymayı, yükü tahrip etmeyi, her çeşit zarar vermeyi kapsamaktadır...” MERAY Seha L., Bazı Türk Andlaşmalarına Göre Korsanlık ve Deniz Haydutluğunun Yasaklanması, *AÜSBFD*, Cilt: 18, Sayı: 3, 1963, s. 106–107’den naklen. Korsanlıkla ilgili değerlendirmeler için ayrıca bkz: COLOMBOS, s. 513–516. Korsanlık ve deniz haydutluğu kavramlarına ilişkin değerlendirmeler ve tarihi gelişim için ayrıca bkz: TOPAL, s. 101–109. Görüldüğü gibi 1856’da yasaklanana kadar meşru bir savaş şekli olan korsanlık, tarih boyunca devletlerin, birbirleriyle yaptıkları savaşlarda oldukça revaç görmüştür. Osmanlı da giriştiği Akdeniz hakimiyeti mücadelesinde korsanlardan geniş ölçüde yararlanmıştı. Müslüman ve Hıristiyanların Akdeniz’deki korsanlık faaliyetleri için bkz: Meray, ‘Bazı Türk Andlaşmalarına Göre’, s. 128–137; ARI Bülent, Akdeniz’de Korsanlık ve Osmanlı Deniz Hukuku, *Türkler ve Deniz*, KUMRULAR Özlem (ed.), Kitap Yayınevi, İstanbul, 2007, s. 270–281.

⁹⁰ Karar metni için bkz: RG, 13 Şubat 2009, 27140.

için, Somali Geçici Federal Hükümeti'nden alınan izne ilişkindir. Buna göre Türk Hükümeti, Somali Geçici Federal Hükümeti'nin rızasını almak için gerekli başvuruyu 9.1.2009 tarihinde New York'da yapmış ve gerekli izin, BM Genel Sekreteri de bilgilendirilmek suretiyle 13.1.2009 tarihinde alınmıştır.

Kararda, bölgeye gönderilecek Türk Silahlı Kuvvetleri deniz unsurlarının, kararda zikredilen uluslararası hukuk kuralları, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası anlaşmalar ve Güvenlik Konseyi kararları çerçevesinde Aden Körfezi, Somali karasuları ve açıkları, Arap Denizi ve mücavir bölgelerde şu görevleri icra edecekleri belirtilmiştir:

- Keşif ve Karakol görevleri
- Korsanlık/deniz haydutluğu ve silahlı soygun yaptığından şüphe duyulan ticaret gemilerini telsizle sorgulamak, bayrak devletinin rızası halinde bu gemilere çıkmak, geminin bayraksız olması durumunda uluslararası hukuk kuralları çerçevesinde müdahalede bulunmak.
- Ticaret gemilerine refakat ve koruma sağlamak.
- Korsan/deniz haydutları ve silahlı soygun icra eden kişilerin saldırısına uğrayan ticaret gemilerine yardım etmek.
- Korsan/deniz haydutları ve silahlı soygun icra eden kişilerin kullandıkları deniz araçlarına müdahale etmek, durdurmak, etkisiz hale getirmek ve el koymak, bu amaçla şartların gerektirdiği ölçüde güç kullanmak.
- Bu deniz araçlarında bulunan korsan/deniz haydutları ve silahlı soygun icra eden kişileri gerektiğinde yakalamak ve gözaltına almak.
- 1851 sayılı BM Güvenlik Konseyi kararı hükümlerine uygun olarak, korsan/deniz haydutları ve silahlı soygun icra eden kişiler hakkında adli işlem yapacak ülkelerle gerekli düzenleme ve anlaşmalar yapılması halinde, adli takibatı yürütmek üzere, söz konusu ülke yetkililerini gemiye kabul etmek.
- Yukarıda belirtilen anlaşma/düzenlemeler çerçevesinde, korsanlık/deniz haydutluğu ve silahlı soygun faillerini, ilgili ülkeye teslim edilene kadar gemide gözaltında tutmak.
- Korsanlık/deniz haydutluğu ve silahlı soygun faillerini, Türk vatandaşı olmaları durumu hariç, haklarında cezai işlem yapacak devlet makamlarına teslim etmek.

- Gereken hallerde, sorgulama, delil toplama da dahil her türlü adli kolluk işlemlerini yapmak.

Söz konusu görevlerin icrasından, verilecek talimatlar çerçevesinde, gemi komutanı sorumlu olacaktır.

Ancak bölgede konuşlandırılacak Türk Silahlı Kuvvetleri deniz unsurları, Somali toprakları üzerinde, korsan/deniz haydutları ve silahlı soygun icra eden kişilere yönelik herhangi bir kara operasyonunda görevlendirilmeyecektir. Görüldüğü gibi her ne kadar 1851 sayılı karar, devletlere kara operasyonu yetkisi verse de Türkiye sadece deniz operasyonu yapmayı tercih etmiştir. Bu bağlamda, TBMM'nin verdiği yetki de sadece deniz harekâtına hasredilmiştir.

Görüldüğü gibi 934 sayılı kararda verilen yetkinin süresi 1 yıldır. Söz konusu sürenin bitiminden hemen önce, 2.2.2010 tarihinde, “Türk Silahlı Kuvvetleri Deniz Unsurlarının; Korsanlık/Deniz Haydutluğu ve Silahlı Soygun Eylemleriyle Mücadele Amacıyla Yürütülen Uluslararası Çabalara Destek Vermek Üzere, Gereği, Kapsamı, Zamanı ve Süresi Hükümetçe Belirlenecek Şekilde Aden Körfezi, Somali Karasuları ve Açıkları, Arap Denizi ve Mücavir Bölgelerde Görevlendirilmesi ve Bununla İlgili Gerekli Düzenlemelerin Hükümet Tarafından Belirlenecek Esaslara Göre Yapılması İçin Türkiye Büyük Millet Meclisinin 10/2/2009 Tarihli ve 934 Sayılı Kararı ile Hükümete Verilen İzin Süresinin Anayasa'nın 92'nci Maddesi Uyarınca 10/2/2010 Tarihinden İtibaren Bir Yıl Uzatılmasına Dair Başbakanlık Tezkeresi (3/1073)”⁹¹ TBMM Genel Kurulu'na sunulmuştur.

Söz konusu tezkerede, TBMM'nin 934 sayılı kararla verdiği izin çerçevesinde Türk Silahlı Kuvvetleri deniz unsurlarının söz konusu bölgelerde konuşlandırılması suretiyle, bölgede seyreden Türk Bayraklı ve Türkiye bağlantılı ticari gemilerin emniyetinin etkin şekilde muhafazasının ve uluslararası toplumca yürütülen korsanlık/deniz haydutluğu ve silahlı soygun eylemleriyle müşterek mücadele harekâtına aktif katılımında bulunulmasının sağlandığı ve Türkiye'nin BM sistemi içinde ve bölgesel ölçekte oynadığı rolün ve görünürliğünün pekiştirilmesinin temin edildiği belirtilmiştir. Ayrıca, 934 sayılı kararla verilen yetkinin süresinin 10/2/2010 tarihinde sona ereceği ve Güvenlik Konseyi'nin söz konusu bölgede deniz haydutluğu fiilleri ile mücadeleye cevaz veren 1846 sayılı kararının süresinin 1897 sayılı kararla bir yıl süreyle

⁹¹ Tezkeresi metni için bkz: <http://www.tbmm.gov.tr/tutanak/donem23/yil4/ham/b05501h.htm> (01.12.2010).

yenilendiği belirtilerek, TBMM'ye, 934 sayılı kararla Hükümete verdiği bir yıllık izin süresinin, söz konusu kararda belirlenen ilke ve esaslar dahilinde 10/2/2010 tarihinden itibaren Anayasa'nın 92. maddesi uyarınca bir yıl uzatılması hususu arz edilmiştir.

Tezkerenin görüşüldüğü oturum çok tartışmalı geçmiş ve fakat tartışmalar hukuki düzlemden ziyade genellikle hükümetin askeri güç gönderme politik tercihine ve tezkere dışı günlük siyasi meselelere ilişkin olarak yürütülmüştür⁹². Bununla beraber, hukuken önem arz eden tartışma, süre uzatımına ilişkin tezkere metninde geçen, "Hint Okyanusu" ibaresidir. İlk tezkerede bu ifade yoktur. Bu bağlamda İzmir Milletvekili *Kamil Erdal Sipahi*, bu durumu eleştirmiş ve Hint Okyanusu'nun Arap Denizi'nin mücavir alanı olamayacak kadar geniş olduğunu belirtmiş ve tezkeredeki "Hint Okyanusu" ibaresinin çıkartılması isteğini dile getirmiştir. Milli Savunma Bakanı ve İzmir Milletvekili *Vecdi Gönül* ise Hint Okyanusu'nun Güvenlik Konseyi'nin 1897 sayılı kararında da yer aldığını, tezkerenin geçen senekiyle aynı olduğunu ve Hint Okyanusu'yla ilgili hususun, Dışişleri Bakanlığı ve Genelkurmay arasındaki mücavir alan yorumuyla sınırlı olarak belki devreye gireceğini belirtmiştir.

Hint Okyanusu ibaresi tezkerenin başlığında geçmemekte ve sadece tezkere metninde Güvenlik Konseyi kararları ile bağlantılı olarak geçmektedir. Bölgeye deniz kuvveti gönderme yetkisi 934 sayılı karar ile verildiği ve aşağıda belirtileceği gibi 956 sayılı karar halini alacak olan tezkere, sadece verilen yetkinin süresini uzatmak amacına matuf olduğu için, Türk Hukuku bakımından Türk Silahlı Kuvvetleri deniz unsurlarının Hint Okyanusu olarak belirlenen deniz alanında deniz haydutluğu ile mücadele yetkisinin bulunup bulunmadığı tartışmalı hale gelecektir. Zira, 934 sayılı karar Hükümete verilen yetkinin uygulanacağı coğrafi alanı tarif etmiştir. Bu alan Aden Körfezi, Somali karasuları ve açıkları ile Arap Denizi ve mücavir bölgelerdir. Görüldüğü gibi Hint Okyanusu açıkça belirtilmemiştir. Bununla beraber, 934 sayılı kararda verilen yetkinin, Hint Okyanusu'nun bir kısmına, söz konusu kararda geçen Somali açıkları ve mücavir bölgeler ibareleri ile teşmil edilebileceği düşünülebilir. Bu anlamda yetkinin uygulanabileceği kısım, Afrika, Arabistan, Asya ve Okyanusya arasındaki deniz alanını kapsayan dünyanın üçüncü büyük okyanusu olan Hint Okyanusu'nun tamamı değil, sadece Somali açıkları ve mücavir bölgelerini teşkil eden alanlardır. Ancak Somali açıkları

⁹² Tartışmalar için bkz: Ibid.

rı ve mücavir alan ibarelerinin muğlak ve kesinlik sağlamaktan uzak olduğu açıktır. Bu noktada, tezkere metninde Hint Okyanusu'nun bağlantılandırıldığı ve Milli Savunma Bakanı'nın da açıklamasında dayanak olarak aldığı, Güvenlik Konseyi'nin 1897 sayılı kararına başvurulabilir. Söz konusu kararda sadece “Batı Hint Okyanusu” ibaresi kullanılmıştır. Kanımızca, Somali açıkları ve mücavir bölgeler ibareleri ile Hükümete verilen yetkinin tüm Hint Okyanusu'nda değil, sadece Batı Hint Okyanusu'nda cari olduğu yorumu yapılabilir. Böylece hem dayanak olarak alınan 1897 sayılı kararın coğrafi değerlendirmesi ile paralellik sağlanmış olur hem de 934 sayılı karar ve 956 sayılı karar halini alacak olan tezkeredeki amaca uygun bir yorum yapılmış olur. Ayrıca kısmen dahi olsa yetkinin uygulanabileceği alan açısından bir kesinlik sağlanmış olur.

Uluslararası hukuk açısından ise yetki bağlamında gündeme gelen bir sorun yoktur; zira, Hint Okyanusu zaten büyük oranda açık deniz rejimine tabi olduğu için her devlet deniz haydutluğuna karşı tedbir alabilir.

Yapılan görüşmelerden sonra, TBMM tarafından “Türk Silahlı Kuvvetleri deniz unsurlarının; korsanlık/deniz haydutluğu ve silahlı soygun eylemleriyle mücadele amacıyla yürütülen uluslararası çabalara destek vermek üzere, gereği, kapsamı, zamanı ve süresi Hükümetçe belirlenecek şekilde Aden Körfezi, Somali Karasuları ve Açıkları, Arap Denizi ve Mücavir bölgelerde görevlendirilmesi ve bununla ilgili gerekli düzenlemelerin Hükümet tarafından belirlenecek esaslara göre yapılması için Türkiye Büyük Millet Meclisinin 10/2/2009 tarihli ve 934 sayılı kararı ile Hükümete verilen iznin süresinin Anayasa'nın 92'nci maddesi uyarınca 10/2/2010 tarihinden itibaren bir yıl uzatılması, 956 sayılı karar ile kabul edilmiştir⁹³.

956 sayılı karar ile uzatılan yetkinin süresinin bitiminden hemen önce 7.2.2011 tarihinde, sürenin 1 yıl uzatılması hususunu içeren Başbakanlık Tezkeresi, TBMM Genel Kurulu'na arz edilmiş ve yapılan görüşmeden sonra “Türk Silahlı Kuvvetleri Deniz Unsurlarının; Korsanlık/Deniz Haydutluğu ve Silahlı Soygun Eylemleriyle Mücadele Amacıyla Yürütülen Uluslararası Çabalara Destek Vermek Üzere, Gereği, Kapsamı, Zamanı ve Süresi Hükümetçe Belirlenecek Şekilde Aden Körfezi, Somali Karasuları ve Açıkları, Arap Denizi ve Mücavir Bölgelerde Görevlendirilmesi ve Bununla İlgili Gerekli Düzenlemelerin Hükümet Tarafından Belirlenecek Esaslara Göre Yapılması İçin

⁹³ Karar metni için bkz: RG, 5 Şubat 2010, 27484.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin 10/2/2009 Tarihli ve 934 Sayılı Kararı ile Hükümete Verilen ve 2/2/2010 Tarihli ve 956 sayılı Kararıyla Bir Yıl Uzatılan İzin Süresinin Anayasa'nın 92'nci Maddesi Uyarınca 10/2/2011 Tarihinden İtibaren Bir Yıl Uzatılmasına Dair 984 sayılı karar⁹⁴ TBMM Genel Kurulu tarafından kabul edilmiştir.

984 sayılı kararda da Hint Okyanusu ibaresi kullanılmıştır ve bu ibare açısından yukarıda 956 sayılı karar için yapılan tespitler geçerlidir. 984 sayılı karar, Somali'de gerçekleşen deniz haydutluğu fiilleriyle mücadele için Anayasa'nın 92. maddesi uyarınca alınmış ve halihazırda yürütülen harekâta iç hukuk bakımından kaynaklık eden son karardır. Karar metninde, Güvenlik Konseyi'nin 1950 sayılı karar ile uluslararası toplumun bölgede gerçekleşen deniz haydutluğu fiilleri ile mücadeleye cevaz veren önceki Güvenlik Konseyi kararlarının süresini bir yıl uzattığı belirtilmiş ve dayanak olarak alınmıştır. Güvenlik Konseyi'nin süreyi tekrar uzatması halinde, TBMM'nin de Hükümete verilen yetkinin süresini uzatacağı açıktır.

B) Türkiye'nin Deniz Gücü Katkısı ve İcra Ettiği Harekât:

Türkiye bölgedeki deniz haydutluğu fiilleri ile mücadeleye Güvenlik Konseyi'nin yukarıda belirtilen kararları ile yine yukarıda belirtilen Anayasa'nın 92. maddesi çerçevesinde alınan kararlara dayanarak, deniz kuvveti göndermek suretiyle katkıda bulunmuştur. Türkiye'nin söz konusu mücadele katkıları hem NATO hem de CTF-151 bünyesinde.

Türkiye'nin CTF-151 bünyesinde Aden Körfezi ve Somali açıklarında deniz haydutluğu fiilleri ile mücadele etmek amacıyla görev yapan Gabya Sınıfı Fırkateynleri ile görev süreleri şu şekildedir⁹⁵:

TCG Giresun (F-491), 17 Şubat-17 Haziran 2009; TCG Gaziantep (F-490), 17 Haziran-6 Ekim 2009; TCG Gökova (F-496), 15 Ekim 2009-8 Şubat 2010; TCG Gemlik (F-492), 8 Şubat 2010-24 Nisan 2010; TCG Gökçeada (F-494) ise 5 Ağustos 2010-1 Aralık 2010 tarihleri arasında görev yapmıştır. CTF-151'in komutası, 3 Mayıs-15 Ağustos 2009 arasında tuğamiral rütbesindeki bir Türk subayı tarafından; 1 Eylül-1 Aralık 2010 arasında ise tümamiral rütbesindeki bir Türk subayı tarafından deruhte edilmiştir.

⁹⁴ Karar metni için bkz: RG, 10 Şubat 2011, 27842.

⁹⁵ http://www.dzkk.tsk.tr/turkce/FAALIYETLER.php?strAnaFrame=duyurular/mucadele_faaliyetleri (25.12.2010)

Türkiye'nin NATO Daimi Görev Grubu-2 bünyesinde Aden Körfezi ve Somali açıklarında deniz haydutluğu fiilleri ile mücadele etmek amacıyla görev yapan Gabya Sınıfı Fırkateynleri ile görev süreleri de şu şekildedir⁹⁶:

TCG Gediz (F-495), 21 Haziran-15 Ekim 2009; TCG Gelibolu (F-493) ise 5 Mart-5 Ağustos 2010 tarihleri arasında görev yapmıştır.

NATO ve CTF-151 bünyesinde görev yapan söz konusu Türk savaş gemileri tarafından, deniz haydutluğu ile mücadele bağlamında, bölgede, keşif-gözetleme ve karakol faaliyeti icra edilmiş, kargosu itibarıyla geçişleri hassasiyet arz eden gemilere yakın destek sağlanmış, bazı Türk tabiiyetindeki ticaret gemilerine Aden Körfezi'nde tesis edilen güvenli koridordan geçişleri süresince destek sağlanmış, deniz haydutlarına karşı boarding harekâtı icra edilmiş ve kimi zaman deniz haydudu teknelerine, SAT komandoları tarafından müdahale edilerek haydutlar etkisiz hale getirilmiştir.

SONUÇ:

Somali ve açıklarındaki deniz haydutluğu ve silahlı soygun fiilleri ile mücadele, Güvenlik Konseyi kararları çerçevesinde sürdürülmektedir. Söz konusu mücadelenin hukuki dayanakları örf ve adet niteliğindeki Deniz Hukuk Sözleşmesi düzenlemeleri ile Güvenlik Konseyi kararlarıdır. Güvenlik Konseyi kararları ile Sözleşme'de öngörülen deniz haydutluğuna ilişkin şartların Somali örneği açısından yumuşatılması, mücadeleyi kolaylaştırmıştır. Ancak kararlarda da ayrıca ve açıkça belirtildiği gibi bu durum, Somali örneğine hastır ve yeni bir örf ve adet hukuku kuralı oluşturur şekilde değerlendirilmemektedir.

Çok geniş bir alanda göreceli olarak az bir kuvvetle de olsa deniz haydutluğunun önlenmesi konusunda ilerleme kaydedilmiştir. Her ne kadar son Güvenlik Konseyi kararları bu konuya fazlaca vurgu yapsa da yakalanan ve gözaltına alınan deniz haydutlarının iade ve yargılanmasına yönelik daha somut tedbirlerin alınması, yapılan mücadele açısından çok faydalı olacaktır. Aslında Güvenlik Konseyi kararı ile deniz haydutluğu fiillerini yargılamakla görevli bir *ad hoc* mahkemenin kurulması mücadelenin etkinliği açısından çok daha yerinde bir çözümdür. Yine SUA Sözleşmeleri'ne daha fazla devletin taraf olması ve bunların örf ve adet olarak belirlemesi hem silahlı soyguncular ile deniz haydutlarının yargılanmasındaki etkinliği sağlayacak hem de seyrüsefer emniyetini arttıracaktır.

⁹⁶ **Ibid.**

Yine Somali’de siyasi istikrarın sağlanması ve hukuk nizamını tesis edecek devlet otoritesinin teşekkülü, deniz haydutluğu ve silahlı soygun fillerini önemli ölçüde azaltacak, hatta ortadan kaldıracaktır. Böylece hem Somali anakarasında deniz haydutları ile mücadele etmek üzere etkin bir kolluk faaliyeti icra edilebilecek hem de ekonomik gelişme sonucu istihdam sağlanarak deniz haydutluğunu besleyen işsizlik ve fakirlik gibi etkenlerin ortadan kaldırılması mümkün olacaktır.

Türkiye’nin söz konusu mücadeleye katkısı çok yerindedir. Bu katkının artarak sürdürülmesi gerekir. Böylece hem Türkiye’nin uluslararası toplumdaki itibarı arttırılmakta hem de etkin bir bölgesel güç olma yolunda önemli aşama kaydedilmektedir.

KAYNAKÇA

Kitap ve Makaleler:

- ARI, Bülent, Akdeniz’de Korsanlık ve Osmanlı Deniz Hukuku, *Türkler ve Deniz*, KUMRULAR, Özlem (ed.), Kitap Yayınevi, İstanbul, 2007, s. 265–318.
- AZUBUIKE, Lawrence, International Law Regime Against Piracy, *Annual Survey of International & Comparative Law*, Vol: 15, 2009, s. 43–59.
- BANIELA, Santiago Iglesias, Piracy at Sea: Somalia an Area of Great Concern, *The Journal of Navigation*, Vol: 63, 2010, s. 191–206.
- BAYILLIOĞLU, Uğur, Uluslararası Adalet Divanı’nın Tutuklama Müzekkeresi Davası Hakkındaki Kararına İlişkin Bir Değerlendirme, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 55, Sayı: 2, 2006, s. 27–63.
- BERG, Jarret, You’re Gonna Need a Bigger Boat: Somali Piracy and the Erosion of Customary Piracy Suppression, *New England Law Review*, Vol: 44, 2009–2010, s. 343–385.
- BROWNLIE, Ian, Principles of Public International Law, Oxford University Press, Oxford, 2003.
- CASSESE, Antonio, International Criminal Law, Oxford University Press, Second Edition, Oxford, 2008.

- CHURCHILL, R.R.–LOWE, A.V., *The Law of the Sea*, Manchester University Press, Manchester, 1983.
- COLOMBOS, John C, *The International Law of the Sea*, sixth revised edition, Longmans, London, 1968.
- DAVEY, Michael, *A Pirate Looks at the Twenty–First Century: The Legal Status of Somali Pirates in an Age of Sovereign Seas and Human Rights*, *Notre Dame Law Review*, Vol: 85, 2009–2010, s. 1197–1230.
- DUPUY, Rene Jean–VIGNES, Daniel (ed.), *A Handbook on the New Law of the Sea 1*, Martinus Nijhoff Publishers, Dordrecht/Boston/Lancaster, 1991.
- DUPUY, Rene Jean–VIGNES, Daniel (ed.), *A Handbook on the New Law of the Sea 2*, Martinus Nijhoff Publishers, Dordrecht/Boston/Lancaster, 1991.
- FINK, M. D.–GALVIN, R. J., *Combating Pirates off the Coast of Somalia: Current Legal Challenges*, *Netherlands International Law Review*, Vol: LVI, 2009, s. 367–395.
- GUILFOYLE, Douglas, *Piracy off Somalia: UN Security Council Resolution 1816 and IMO Counter–Piracy Efforts*, *International & Comparative Law Quarterly*, Vol: 57, July 2008, s. 690–699.
- GÜNDÜZ, Aslan, *Milletlerarası Hukuk, Temel Belgeler, Örnek Kararlar*, 5. Bası, Beta, İstanbul, 2003.
- HOUGHTON, Matthew C., *Walking the Plank: How United Nations Security Council Resolution 1816, While Progressive, Fails to Provide A Comprehensive Solution to Somalia Piracy*, *Tulane Journal of Comparative & Internationa Law.*, Vol: 16, s. 253–286.
- KING Jr Michael G., *Modern Piracy and Regional Security Cooperation in the Maritime Domain: The Middle East and Southeast Asia*, Naval Postgraduate School Thesis, Monterey, California 2010.
- http://edocs.nps.edu/npspubs/scholarly/theses/2010/Mar/10Mar_King.pdf
(11.11.2010)
- LÜTEM, İlhan, *Deniz Hukukunda Gelişmeler: Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Konferansı, Balkanoğlu Matbaacılık, Ankara, 1959.*

- MERAY, Seha L., Bazı Türk Andlaşmalarına Göre Korsanlık ve Deniz Haydutluğunun Yasaklanması, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 18, Sayı: 3, 1963, s. 105–188.
- MERAY, Seha L., Devletler Hukukuna Giriş, Birinci Cilt, Üçüncü Bası, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1968.
- MIDDLETON, Roger, Piracy in Somalia: Threatening Global Trade, Feeding Local Wars, *Chatham House Briefing Paper*, October, 2008.
- http://www.chathamhouse.org.uk/files/12203_1008piracysomalia.pdf (21.12.2010)
- NANDAN, Satya N.–ROSENNE, Shabtai–GRANDY, Neal R. (ed.), United Nations Convention on the Law of the Sea 1982, A Commentary, Vol: III, Martinus Nijhoff Publishers, The Hague/London/Boston, 1995.
- ÖZMAN, Aydoğan (çev.), Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi, İstanbul Ticaret Odası, İstanbul, 1984.
- SILVA, Mario, Somalia: State Failure, Piracy, and the Challenge to International Law, *Virginia Journal of International Law*, Vol: 50, 2009–2010, s. 553–578.
- STERIO, Milena, Fighting Piracy in Somalia (and elsewhere): Why More is Needed, *Fordham International Law Journal*, Vol: 33, 2009–2010, s. 372–408.
- TOPAL, Ahmet Hamdi, Uluslararası Hukukta Deniz Haydutluğu ve Mücadele Yöntemleri, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 59, Sayı: 1, 2010, s. 99–130.
- TREVES, Tullio, Piracy, Law of the Sea, and Use of Force: Developments off the Coast of Somalia, *The European Journal of International Law*, Vol: 20, No: 2, 2009, s. 399–414.
- ULUŞAHİN, Nur, Savaş Hali İlanı ve Silahlı Kuvvet Kullanılmasına İzin Verme Yetkisi ve Anayasa Mahkemesi'nin 24.9.1990 Tarihli Kararı, *Prof. Dr. Turgut Kalpsüz'e Armağan*, Ankara, 2003, s. 1039–1065.
- WEITZ, Richard, Countering the Somali Pirates: Harmonizing the International Response, *Journal of Strategic Security*, Vol: 2, No: 4, 2009, ss. 1–11.
- ZOU, Keyuan, New Developments in the International Law of Piracy, *Chinese Journal of International Law*, Vol: 8, No: 2, 2009, s. 323–345.

Güvenlik Konseyi Kararları:

-<http://daccess-dds>

ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N06/343/85/PDF/N0634385.pdf?OpenElement
(27.10.2010).

-<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N07/485/62/PDF/N0748562.pdf?OpenElement> (27.10.2010).

-<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N08/343/79/PDF/N0834379.pdf?OpenElement> (27.10.2010).

-<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N08/361/77/PDF/N0836177.pdf?OpenElement> (27.10.2010).

-<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N08/538/84/PDF/N0853884.pdf?OpenElement> (27.10.2010).

-<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N08/611/31/PDF/N0861131.pdf?OpenElement> (27.10.2010).

-<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N08/630/29/PDF/N0863029.pdf?OpenElement> (27.10.2010).

-<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N08/655/01/PDF/N0865501.pdf?OpenElement> (27.10.2010).

-<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N09/624/65/PDF/N0962465.pdf?OpenElement> (27.10.2010).

-<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N10/331/39/PDF/N1033139.pdf?OpenElement> (27.10.2010).

-<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N10/649/02/PDF/N1064902.pdf?OpenElement> (20.12.2010).

Resmi Gazete ve TBMM Tutanakları:

RG, 31 Aralık 2009, 27449 (7. Mükerrer)

RG, 13 Şubat 2009, 27140.

RG, 5 Şubat 2010, 27484.

TBMM Kanunlar Dergisi, Cilt: 74, 1991.

<http://www.tbmm.gov.tr/tutanak/donem23/yil3/bas/b055m.htm> (01.12.2010).

<http://www.tbmm.gov.tr/tutanak/donem23/yil4/ham/b05501h.htm>
(01.12.2010).

RG, 10 Şubat 2011, 27842.

AB Resmi Gazetesi:

Council Joint Action 2008/851/CFSP of 10 November 2008, Official Journal of European Union, 12.11.2010, L 301/33–37.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:301:0033:0037:EN:PDF> (21.12.2010)

Council Decision 2008/918/CFSP of 8 December 2008, Official Journal of European Union, L 330/19–20.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:330:0019:0020:EN:PDF> (21.12.2010)

Council Decision 2009/907/CFSP of 8 December 2009, Official Journal of the European Union, 9.12.2009, L 322/27,

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:322:0027:0027:EN:PDF> (21.12.2010)

Council Decision 2010/766/CFSP of 7 December 2010, Official Journal of the European Union, 11.12.2010, L 327/49–50,

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:327:0049:0050:EN:PDF> (21.12.2010)

Uluslararası Yargı Kararları:

Publications of the Permanent Court of International Justice, Collection of Judgments, Series A.–No. 10 September 7th, 1927, The Case of the S.S. “Lotus”, http://www.icj-cij.org/pcij/serie_A/A_10/30_Lotus_Arret.pdf (3.11. 2010),

Dissenting Opinion by Mr. Moore, <http://www.icj-cij.org/pcij/>

Deniz Haydutluğu Fiillerine Karşı Yürütülen Mücadelenin Hukuki Dayanakları

serie_A/A_10/30_Lotus_Opinion_Moore_pdf, (3. 11. 2010).

Case Concerning the Arrest Warrant of 11 April 2000 (Democratic Republic of the Congo v. Belgium), Judgment of 14 February 2002, <http://www.icj-cij.org/docket/files/121/8126.pdf> (28.10.2010).

Seperate Opinion of President Guillaume, <http://www.icj-cij.org/docket/files/121/8126.pdf> (28.10.2010).

Diğer İnternet Kaynakları:

http://www.nti.org/e_research/official_docs/inventory/pdfs/aptmaritime.pdf
(01.12.2010).

http://www.manp.nato.int/operations/allied_provider/background.html
(21.12.2010).

http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_48815.htm (21.12.2010).

http://www.manp.nato.int/operations/allied_provider/background.html
(21.12.2010).

http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_48815.htm (21.12.2010).

http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_48815.htm (21.12.2010).

<http://www.nato.int/shape/news/2009/08/090825a.html> (24.12.2010).

http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_48815.htm (21.12.2010).

http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_48815.htm (21.12.2010).

<http://www.cusnc.navy.mil/articles/2009/004.html> (21.12.2010).

http://www.dzkk.tsk.tr/turkce/FAALIYETLER.php?strAnaFrame=duyurular/mucadele_faaaliyetleri (25.12.2010)

Diğer:

Foreign Policy Bulletin, March 2009.

Third United Nations Conference on the Law of the Sea, Official Records, Vol: XVII, United Nations, New York, 1984.

BOŞ